

БІЛІМ КІЛТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

№3 (189), 2024
Наурыз
Март

2011 жылдан бастап ай сайын шығады — С 2011 года выходит ежемесячно

Журнал 2006 жылдың қаңтар-ақпан айынан бастап қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.
Журнал издается с января-февраля 2006 года на казахском и русском языках

**(Республикалық ғылыми-әдістемелік педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический педагогический журнал)**

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

А. Бектасова, Б. Атаманова, Ж. Қайрат

Lesson Study өткізу тәжірибесінен: Canvas сайтын қолдану арқылы оқушылардың өзін-өзі оқыту дағдысын дамыту 3

А. Ескендірова, Г. Есимсеитова, Ж. Касиенова, А. Лукманова, Г. Махметова
Мәтінмен жұмыс жасаудың тәсілдері оқушылардың білімді қолдану дағдыларын қаншалықты дамыта алады? 6

Б. Әкірам

Өндірістік оқыту шеберінің кәсіби шеберлігі..... 10

С. Карсыбекова

Демонстрациялық емтихан: WorldSkills талаптары, құзыреттілікті айқындауға бағытталған тапсырмалар 11

Г. Шаймердинова

Сөйлеу құзыреттілігін дамыту..... 14

К. Омаров

Салауатты өмір салты – оқушылардың денсаулығы мен шымырлығының кепілі 16

Е. Васенёва, Л. Виноградова, В. Корецкая

Развитие мотивации обучающихся в начальной школе..... 18

З. Идрисова

Приемы эффективного обучения математике в начальной школе..... 21

А. Рахимова

Информационно-коммуникативная компетенция – ключевое понятие современного начального образования 24

А. Ковалёв, В. Соболева

Развитие навыка самообучения (умение работать с информацией) через применение технологии проективного обучения (карточка-схема) на уроках математики..... 26

Е. Стешенко

Формирование читательской грамотности на уроках обучения грамоте..... 29

Т. Стеценко, В. Жаканина, Е. Аринович

Применение цифровых технологий в игровых вокальных техниках на уроках музыки и занятиях дополнительного образования»..... 31

Г. Куспанова

«Портрет моей мамы» посвященный 8 Марта..... 36

А. Ахметова

Қазақстан тарихы пәнінен білім берудің сапасын жетілдіруде түрлі әдістерді қолданудың тиімділігі 39

А. Данлыбаева

Шырақтың ерлігі..... 40

К. Жумадилов

Қазақтың ұлттық және қозғалыс ойындары 43

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

«Педагог LTD» ЖШС

Редактор:

Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

**БІЛІМ КІЛТІ -
КЛЮЧ ЗНАНИЙ
журналы**

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, №10965-Ж куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды

14.03.2024 ж.

Сандық басылым.

Тапсырысы: 322.

Басылым индексі: 75488

Редакцияның мекен-жайы:

050036, Алматы қаласы,

Мамыр-2 ы/а, 13-7.

Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.

Ұялы тел:

8 777 303 37 67.

Эл. пошта:

pedagog-ltd@mail.ru

Журнал «Rado Print»

баспаханасында басылды.

Алматы қ., Мыңбаев көш., 46,
кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:

Нұрзат Раймқұлова

Редакциялық алқа: Редакционная коллегия:

Н. Омашев — ҚР Жоғары мектеп ғылым академиясының академигі, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор.

С. Аманжолов — педагогика ғылымдарының докторы, ҚР Білім беру ісінің үздігі, А.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің педагогика факультетінің деканы.

Ә. Дүйсебек — Ы. Алтынсарин атындағы Қазақ Білім академиясының вице-президенті.

А. Миразова — ҚР Білім беру ісінің үздігі, Қазақстанның Еңбек ері.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде сақтаңыз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс арқылы, бағалы хат арқылы редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны на компьютере и сохранены в формате программы Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте электронной почтой (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Учредитель:

ООО «Педагог LTD»

Главный редактор: Г. КУСТАНОВА
Журнал перерегистрирован в Министерстве
связи и информации РК. Свидетельство
№10965-Ж от 20.05.2010 г. Астана.

Подписано в печать 14.03.2024 г.

Печать цифровая.

Заказ 322.

Подписной индекс: 75488

Адрес редакции:

050036, г. Алматы,

Мкр. Мамыр-2, 13-7.

Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;

Моб.т.: 8 777 3033767

Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Журнал напечатан в типографии

«Rado Print».

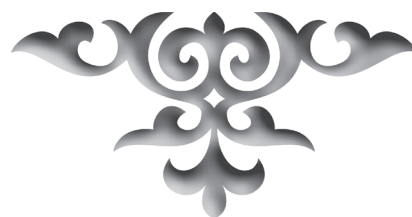
Адрес: г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Опубликованные материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях несут авторы. Рукописи и фотоснимки не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале допускаются только с согласия редакции.

Lesson Study өткізу тәжірибесінен: Canvas сайтын қолдану арқылы оқушы- лардың өзін-өзі оқыту дағдысын дамыту

Аңдатпа

Бұл мақалада біз математика сабағында «Canvas сайтын қолдану оқушылардың өзін-өзі оқыту дағдысын қалай дамытады?» сұрағы аясында өткізілген сабақты зерттеу бойынша аралық нәтижелермен бөлісетін боламыз.

Түйін сөздер: цифрлық ресурстар, өзін-өзі оқыту, зерттеу сабағы, электронды оқыту ортасы.

Математика ғылымының дамуы, технологиялардың дамуымен қатар келе жатыр. Қазіргі таңда, сөзсіз, жасөспірімдер мен цифрлық технологияларда қатар келуде. Сондықтан цифрлық ресурстарды математика сабақтарында қолдану, мұғалімдерге математикалық контентті оқушыларға сапалы да, қызықты үйретуіне көмектесері анық. Бірақ шындығында келгенде, цифрлық ресурстарды математика сабағына енгізу, жай ғана әртүрлі гаджеттерді енгізу болып табылмайды. Әсіресе, егер оқушыларды сабаққа толыққанды қатыстырғымыз келсе, бізге көбірек жұмыс атқару қажет.

Математика сабақтарына цифрлық ресурстарды интеграциялау келесі мүмкіндіктерге жол ашады: Дербес оқыту: оқушылар өз темпінде жұмыс істей алады және жеке ұсыныстар мен кері байланыс алады. Ынтымақтастық: Өздерінің физикалық мекенжайларына қарамастан, оқушылар бірлесіп жұмыс атқара алады. Мұғалімнің уақытын үнемдеу: технологиялар мұғалімге оқу үдерісін тиімді бағалауға көмектеседі, шынайы уақыт мезетінде кері байланыс беріп, оқушыларға қандай бағыт беру қажеттілігін түсінуге көмектеседі.

Lesson Study бұл тәжірибені жақсар-

тудың демократиялық тәсілі. Бұл үдеріс қалай жүзеге асады? Алдымен біз 11-сыныпта математика пәнінен сабақ беретін мұғалімдерден топ құрдық. Бұл сыныптарды таңдаудың себебі, оқушыларда төмен мотивация болуы мен сабақ үстінде тек кейбір оқушылардың белсендік танытуы мен үй жұмысын орындау пайызының төмендігімен байланысты болды. Сондықтан оқыту сайтын қолдану, ең біріншіден мотивация деңгейінің өсуіне, екіншіден барлық оқушыларды оқу процесіне тартуға ықпалын тигізеді деген болжам жасадық. Негізгі мақсатымыз оқыту әдістемесін жетілдіру және оқушылардың мотивациясы мен білім деңгейін арттыру болды.

Lesson Study үш циклдан құрылды және келесі кезеңдерді қамтыды: бірлесіп жоспарлау, зерттеу сабағын өткізу, бақылау, нәтижелерді жүйелеу, зерттеу сабағынан кейінгі сабақты жоспарлау. Әріптестер үш топ оқушыларына бақылау жүргізді. А оқушысы – пәндік білім деңгейі қанағаттанарлық, оқуға деген қызығушылық танытпайды, жауап беру кезінде өзін еркін ұстай алмайды, сұрақтарға жауап беруге ұялады; табыстылық критерийі – оқу үдерісіне тарту, қызығу-

шылығын арттыру. В оқушысы — үлгерімі орташа деңгейде, тапсырманы өздігінен орындауда жиі сұрақтар туындайды, белсенділік танытпайды; табыстылық критерийі — тапсырмаларды өздігінен орындау. С оқушысы — білім жоғары деңгейде, жан-жақты дамыған оқушы; табыстылық критерийі — өздігінен оқу, басқа оқушыларды оқыту.

Сабақтар циклін өткізбес бұрын Canvas сайтына әрбір тарау бойынша модульдері бар курс құралды. Модуль теория, мысалдар, өздігінен орындауға арналған тапсырмалардан тұрады. Әрбір оқушы алдын-ала логин мен құпия сөз арқылы курсқа тіркеледі.

Бірінші сабақ «Векторлық көбейтінді» тақырыбы бойынша өткізілді. Сабақ үстіндегі жұмыс бірнеше кезеңдерден тұрады деп жоспарланды.

Бірінші кезең — танысу кезеңі. Жаңа материалды меңгеру теориялық бөлімді

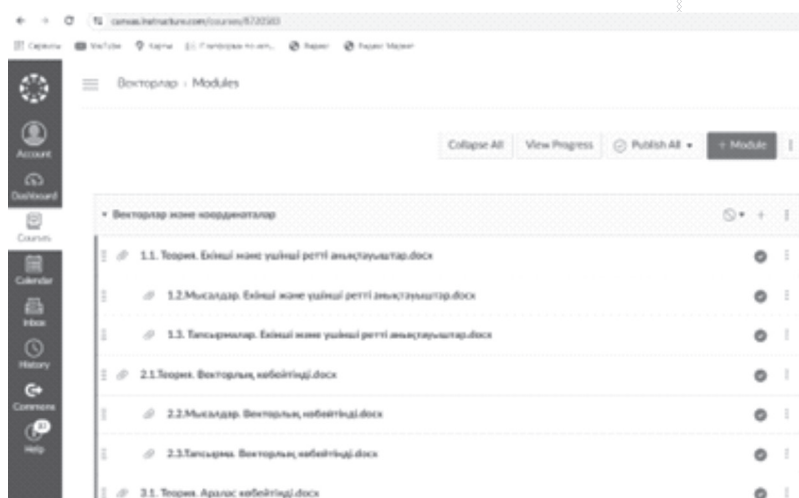
лар мен мұғалімнің қатысуымен талқыланды және анализ жасалды.

Төртінші кезең — шешім қабылдау. Қарастырылған шешімдердің анализі барысында қате немесе қажет емес шешімдер алып тасталынды, бірлесіп ең тиімді шешімдері таңдалды. Кері байланыс пен бағалау, бағдарды анықтау жұмысы жүзеге асырылды.

Өткізілген сабақтан кейінгі нәтижелерді талдау келесі сұрақтарға жауап беру арқылы ұйымдастырылды: Сіз әдетте бұл сабақты қалай өткізуші едіңіз? (Алдыңғы тәжірибе туралы ойлау). Сіздің ойыңызша оқушылар бұл концепция жайлы не біледі? (Оқушылардың алдыңғы тәжірибесін ойлау). Осы сабақтың соңында оқушылар не білу қажет еді? (Нақты мақсаттарға қол жеткізілді ме). Оқушыларда қандай бөгде ойлар пайда болды? (Сабақтың қай кезеңінде өзгеріс енгізуге тура келді). Оқушылардың сабаққа деген көзқарасы қандай болды? (Оқушылардың жауаптарына негізделе отырып).

Сабақтың анализін жасау барысында келесі артықшылықтар атап өтілді: дәстүрлі сабақпен салыстырғанда, электронды ортада жұмыс істеу жаңа тақырыпты түсіндіру, тапсырмаларды тарату және тексеруге уақытты үнемдеуге ықпалын тигізді; Цифрлық ресурс оқушының дайындық деңгейіне байланысты тапсырмалардың

вариативтілік принципін жүзеге асыруды оңай ұйымдастыруға көмектеседі; оқу нәтижесін бағалаудың максималды шынайылығы мен шапшандылығы жүзеге асырылады. Алайда, сонымен қатар кейбір ұсыныстар да орын алды: мәселен, әрбір оқушы өз темпінде жұмыс атқарғандықтан, кейбір оқушылардың белгіленген уақыт кезеңінде қажетті деңгейде материалды ұғынуы іске аспады. Бірақ бұл мәселені сайт кез келген уақытта қол жетімді болуы арқасында және оқушы-

мүқият оқу, кілтті ұғымдарды белгілеуден тұрды.

Екінші кезең — жеке жұмыс. Белгіленген уақыт ішінде әрбір студент мысалдарды қарастырады, тапсырмаларды шешу идеяларын ойластырады, проблемалық жағдаяттан шығудың мүмкін нұсқаларын қарастырады.

Үшінші кезең — миға шабуыл. Оқу үдерісіне қатысушылар мүмкін идеялар мен тапсырмаларды шешу нұсқаларымен бөлісті, жазбалар жасалды, оқушы-

ның сабақтан тыс уақытта жұмыс істеу мүмкіндігі арқылы шешуге болады деген ұсыныс жасалды. Сонымен қатар, кейбір оқушылар тек мұғалімнің көмегімен ғана тапсырмаларды шешу нұсқаларын ұсына алды. Келесі жоспарланған сабаққа тапсырмалар түрін түрлендіру, жабық және ашық сұрақтар, анализ және синтез жасауға арналған тапсырмаларды енгізу туралы да ұсыныстар айтылды.

Оқушылардан алынған сауаланама нәтижесінде, бастапқы нәтижелерге қарағанда, аралық нәтижелер әлдеқайда қуантарлық болды.

деңгейді жетілдіру процессі екен деген түсінік келді. Егер сабақтың қандай да бір кезеңінде тандалған әдіс жұмыс істемей қалса, әріптестер рефлексия кезеңінде көмек беруге дайын, туындаған мәселені бірлесіп шешуге әлдеқайда жеңіл екеніне дәлел болды. Lesson Study мұғалімдер арасындағы тығыз ынтымақтастықты білдіреді, коллаборативті ортада ұстаздың көшбасшылық позициясы қалыптасады, мектепке деген көзқарасы өзгерді. Мектеп — бұл оқушылар мен мұ-

Сауалнама сұрақтары	Бастапқы кезең			Аралық кезең		
	79%	12%	9%	98%	2%	0%
Сабақтың мақсаттары түсінікті ме?	79%	12%	9%	98%	2%	0%
Сабақ барысында оқушылар бір-біріне қаншалықты жиі сұрақтар қояды?	21%	20%	59%	60%	35%	5%
Қосымша жеке тапсырмаларға уақыт қала ма?	27%	16%	57%	49%	18%	33%
Сабақта қолданылған тәсілдер тиімді ме?	25%	32%	43%	67%	30%	3%

Сонымен Lesson Study аясында жүргізілген оқу әрекетіне оқушылардың көзқарасының оң динамикасын байқауға болады. Оқушылардың басым бөлігі сабақтың мақсатын терең түсінгенін, сабақ барысында бір-бірімен ынтымақтастықтың күшейгенін, жеке қосымша жұмыс атқаруға мүмкіндік туғанын атап өтуде. Білімдері қанағаттанарлық деңгейдегінің өзіне деген сенімінің артуы байқалды. Мұғалімдер өз тарапынан, оқушылардың жетістіктеріне әсерін тигізетін оқу мотивациясының пайда болуын, қызығушылықтың пайда болуын атап өтті. Сабақты зерттеу әдетке айналған кезде, дайындық кезеңі тезірек жасалуы мүмкін. Мұғалімдердің де практикалық дағдылары аса түскен кезде, тандалған әдістің де тиімділігі арта түседі деген ой келді.

Сабақтан кейінгі жасалған өзіндік талдау барысында Lesson Study аяқталмайтын үдеріс, яғни бұл үзіліссіз кәсіби

мұғалімдер бірлесіп оқитын оқу қоғамдастығы деген тұжырымға келдік.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Зияткерлік мектептерінде 2023-2024 оқу жылында білім беру үдерісін ұйымдастыру жөнінде әдістемелік нұсқау хат, 2023;
2. Т. Чичибу (Жапония), Л. Ду Тоит (Оңтүстік Африкалық Республикасы), А. Тулепбаева (Қазақстан Республикасы). Lesson Study (сабақты зерттеу) бойынша мұғалімге арналған нұсқаулық, - Астана, 2013;
3. Hiroyuki Kuno, Conceptualizing Lesson Study as Change Management Recipe, 2011.

**А.С. БЕКТАСОВА,
Б.Ж. АТАМАНОВА,
Ж.Қ. ҚАЙРАТ,**

**Петропавл қаласындағы химия-биология бағытындағы Назарбаев зияткерлік мектебінің математика пәні мұғалімдері.
Солтүстік Қазақстан облысы.**

Мәтінмен жұмыс жасаудың тәсілдері оқушылардың білімді қолдану дағдыларын қаншалықты дамыта алады?

Аңдатпа

Бұл мақалада 7-сынып оқушыларының бойында мәтінмен жұмыс кезінде әр түрлі әдіс-тәсілдердің көмегімен оқу сауаттылығын қалайша дамытатыны қарастырылған. Зерттеудің өзектілігі Назарбаев Зияткерлік мектептің бағдарламасы аясында 7-сыныптың мұғалімдерінде туындаған мәселер: оқушыларының мәтінмен жұмыс кезінде, мәтіндегі негізгі ойларын, тірек сөздермен жұмыс және мәтіннің мазмұнын түсінбеушілігі мен оларды есте сақтау қабілеттері болды. Мақалада оқушылардың бойында туындаған мәселелерді шешу үшін 3 әдіс-тәсілдер мәтінмен жұмысы кезінде оқушылардың бойында қандай дағдыларын дамытуға көмектескені көрсетілген. Авторлардың таңдаған әдіс-тәсілдердің тиімділігі мен кемшілігін, осы тәсілдерді қолдану кезінде ұсыныстарды береді. Мақалада Lesson Study-дің аясында өткізілген зерттеулердің талдаулар мен нәтижелері берілген. Осы зерттеудің жоспарына 4 сабақта қолданған әдістердің нәтижелері, әр сабаққа қатысқан бақылаушы топтардың бақылау парақтары, оқушылардан алынған сауалнамалардың нәтижелері, сабақта қолданған әр түрлі дидактикалық материалдар мен тоқсанның соңында алған білім сапасы жайында мәліметтер келтірілген.

Кілтті сөздер: мәтін, ақпарат, тірек сөздер, оқу сауаттылығы, академиялық тіл, командамен жұмыс, жұптық жұмыс, айтылым, тірек сызбалар.

Зерттеу мәселесі: 7-сынып мұғалімдерінің арасында көлденең жоспарлау кезінде 7-сыныпта оқитын оқушылар арасында мәтінмен жұмыста жоғары деңгейдегі оқушылар жаттанды түрде қолданса, орташа және төмен деңгейлі оқушылар мәтіндегі алған ақпаратты ТЖБ және БЖБ кезінде толыққанды дұрыс қолдана алмайтын. Себебі химия мен биология пәндерінде БЖБ мен ТЖБ спецификалары бойынша қойылатын талаптар «білу, түсіну, қолдану мен жоғары деңгей» дағдыларында оқушылар терминдерге нақты анықтаманы жазу, берілген биохимиялық процесстерге, суреттерге, сипаттама беру немесе түсіндіру, сәйкестендіру тестін орындау, кесте мен графиктер-

ге талдау жасауынан, есеп шығарудан қате жіберген. Ал дүние жүзі тарихы пәнінде оқушылар тарихи оқиға мен тұлғаларға баға беруге, әлеуметтік, экономикалық, саяси, мәдени өзгерістерді біліп, түсініп және жоғары деңгейдегі талдау жасауға, өз ойларын жеткізуге қиналған. Осы пәндердегі тапсырмалар оқушылардың бойында оқу сауаттылығы мен сыни-ойлауын дамытады.

Болжамы: Біздің шығармашылық топтармен осы мәселені шешу үшін Lesson Study жүргізу аясында мәтінмен жұмысты қызықтыруға арналған әдіс-тәсілдерді құрғанда, сабақ барысында мәтіндегі тірек-сөздерді, негізгі ойды іздеу кезінде, мәтінге сәйкес негізгі ақпаратты қалай есте сақтау маңыз-

дылығын оқушылардың және авторлардың алдында сабақ бергенде мақсат қойылды. 7-сыныпта беретін мұғалімдерінде жоғарыда айтылған мәселелер аз да болса, шешілетінін үміттендік. Бұл мәселені шешу үшін мәтінмен жұмыс жасаудың тиімді әдістерді анықтауға жоспарладық.

Зерттеудің мақсаты: мәтінмен жұмыс әдістері арқылы оқушылардың білімді қолдану дағдыларын дамыту.

Зерттеу мақсатына сәйкес келесі міндеттер қойылды:

1. Әдебиеттерге шолу жасау;
2. Фокус топты таңдау;
3. Мәтінмен жұмыс кезінде тиімді әдіс-тәсілдерді анықтау;
4. Оқушылардан кіріс және шығыс сауалнама және сұхбат алу;
5. Сабақтарды жоспарлау мен бақылау;
6. Зерттеу нәтижелерін талдау және бағалау.

Методология:

Мәтін арқылы оқытудың барлық мақсаттары олардың кешенінде жүзеге асырылады: коммуникативті, білім беру, дамыту, тәрбиелеу. Мәтінмен жұмыс кезінде оның нақты категориялары ескеріледі: семантикалық толықтығы, құрылымдық тұтастығы және коммуникативті бағыты, стилистикалық және жанрлық ерекшелігі, мәтін элементтері арасындағы байланыстың әр түрлі типтері, композициялық дизайн [1]. Мәтінмен жұмысты ұйымдастырудың формалары мен әдістері, мысалы, кілтті сөздермен жұмыс, сөздерді сәйкестендіру, тұтас және тұтас емес мәтіндермен жұмыс, мәтінге кластерлер құрастыру, мәтінді талдау және тағы басқалар ең тиімді әдістері болып табылады [2].

Lesson Study 2-тоқсандағы 20 қараша мен 14 желтоқсан аралығында дүние жүзі тарихы, химия және биология пәндерінен 7 В сыныбында өткізілді. Таңдалған сыныбында оқу дағдылары (оқу, жазу және сөйлеу) бойынша үлгерімі жоғары (А студенті), ор-

таша (В студенті) және төмен (С оқушысы) фокус тобы анықталған. Lesson Study бағдарламасын қамтитын 3 цикл екенін ескере отырып, 3 сабақты және соңғы «рефлексивті сабақты» келесі әдіс-тәсілдері қолданылды:

- Мәтін бойынша кілтті сөздерді анықтау;
- Мәтін бойынша мәліметтерді (тұжырымдамаларды) сәйкестендіру;
- Тұтас және тұтас емес мәтіндермен жұмыс жасау әдістері.

Біз әр сабақтарда психологиялық сынақтардың нәтижелерін ескере отырып, сабақты ұйымдастырдық.

Дүние жүзі тарихынан «мәтін бойынша кілтті сөздерді анықтау» әдісі қолданылды. Бақылау аясында оңтайлы жақтары анықталды. Мысалы, «С» деңгейдегі оқушыға мәтіннің негізгі идеясын жылдам түсінуге, негізгі фактілерді анықтауға және сұрақтарға жауап беруге көмектесті. В және А деңгейдегі оқушылар қосымша «Черный мор» оқиғаның себеп-салдарын анықтауға үлгерді. Сұхбат кезінде оқушыларға маркерлермен кілтті сөздерді белгілеуге жұмыс үдерісі ұнағаны айтылды, өйткені негізгі фокус арқылы студенттердің оқу жылдамдығы және мәтіндегі толық ақпаратты меңгеруге, негізге аргументтерді анықтауға көмектесті. Зерттеу нәтижелерін талдау кезінде бақылаушылар «С» мен «В» деңгейдегі оқушыларды бөлек отырғызуға ұсынды, өйткені психологиялық темпераменттері бойынша бұл студенттер жұпта жұмыс істей алмады, талқылау кезеңі баяу және нәтижесіз өткен. Қосымша ұсыныстар: мәтінге қатысты тапсырмаларды қиындату, талдау дағдыларын дамытуға тапсырмаларын қосу. Тоқсандық бақылау нәтижелері бойынша өзгерістер анықталды. Мысалы, «С» деңгейдегі оқушыда 1-тоқсанда білім сапасы 57% көрсеткен болса, 2-тоқсанда 68% дейін жетті. «В» деңгейдегі оқушыда 1-тоқсанда білім сапасы 78% көрсеткен болса, 2-тоқсанда 89%

дейін жетті. «А» деңгейдегі оқушыда 1-тоқсанда білім сапасы 89% көрсеткен болса, 2-тоқсанда 92% дейін жетті.

Химия пәнінен мәтінді және сызбанұсқаларды қолданып сәйкестендіру әдісі қолданылды. Бұл әдісті қолдану кезінде С деңгейдегі оқушы жаңа тақырыптың мәтінімен жеке танысып, сызбанұсқа арқылы сутекті алу реакция теңдеулері үшін реагенттер мен өнімдер арасында сәйкестікті дәл орнатты, бірақ көп уақытты қажет етті. Тапсырмаларды талдау кезінде С деңгейіндегі оқушы тек бағытталған сұрақтарға жауап берді, ал өз бетімен талдауға қатыспады. А және В деңгейіндегі оқушылар мәтінді жүгіртіп оқып, тапсырмаларды орындауға бастады. Тапсырмаларды орындағанда қиындық туындамады, бірақ қосымша сұрақтар пайда болды. Мұғалім сұрақтарды оқушылармен бірге талдады, ал А және В деңгейдегі оқушылар талқылауға белсенді қатысты. Әдістің артықшылығы кез келген тақырыпта қолдану мүмкіндігі, сабақта аз уақыт қажет етеді және білім алушы өз білім деңгейін лезде тексере алады, қолжетімді және қосымша құрал-жабдықтың қажеті жоқ. Осы әдістің теріс жақтары: жұмыс парағын құрастыру кезінде толық нұсқаулықты жазу дифференциялауды алдын ала ойластыруды ұсынды. Сауалнамада оқушылар осы әдісті ұнатып таңдады, осы топта 2-тоқсанда 1-тоқсанға қарағанда білім сапасының өсуі байқалды.

Биология пәнінен тұтас және тұтас емес мәтіндері бойынша әдістер 3 сабақта қолданылды. Тұтас мәтін кезінде кілтті сөздердің астын сызғанда А және В деңгейдегі оқушылар тапсырманы тез орындап, өз ойларын оңай жеткізе білді. Ал С деңгейдегі оқушы ауызша сөйлегенде, мұғалімнің көмегімен жауап берген. Бақылаудың нәтижесінде, бұл әдістің тиімді жақтары: мұғалім оқушылардың психологиялық ерекшеліктерін (аудиал, визуалдарға) көңіл бөліп, А мен С деңгейдегі оқушыларына бұл тапсырма

оңайлықпен беріліп, қателерді аз жіберді. А деңгейдегі оқушы визуал – 2 қате жіберсе, С деңгейдегі оқушы аудиал – 6 қате жіберді. Ал В деңгейдегі оқушы кинестетик – 10 қате жіберген. В деңгейдегі оқушы бейнежазбаның жылдамдығына үлгермей, көп қате жіберген. 4 сабаққа берілген ұсыныстар: Тұтас мәтін бойынша «Timed Round Robin», әдісін пайдалана отырып, А, В, С деңгейдегі оқушыларды сөйлетіп, олардың жауаптарын өзара салыстыру. Сонымен қатар жазбаша жұмыста «Сималтиниус раунд тейбл» сызбаны толықтыру. Оқушылардан сұхбат алынған кезінде, оқушыларға бейнежазбамен жұмыс көбірек ұнады.

Қорытынды 4 сабақта – Биология пәнінде «Тыныс алу» мен «Бөліп шығару» бөлімдерін қайталау сабағы өткізілді. Әріптестердің ұсыныстары бойынша тұтас мәтін бойынша «Timed Round Robin» кезінде оқушыларға таныс «Тыныс алудың тірі организмдер үшін маңызы» тұтас мәтін бойынша А деңгейдегі оқушы өз сөзімен түсінгенін айтуды тырысты, В мен С деңгейдегі оқушылар дәптерге қарап, түсіндірді. Бұл әдіс оқушылардың бойында айтылым дағдысы мен есте сақтау қабілеттерінің дамуына септігін тигізді. Ал жазбаша жұмыста «Сималтиниус раунд тейбл» сызбаны толықтыру кезінде А деңгейдегі оқушы қатесіз, әрі жылдам орындады, В деңгейдегі оқушы 3-4 қате жіберіп, баяу темппен орындап, 5-6 қате жіберген, ал С деңгейдегі оқушы, бастапқы кезде үлгермей отырды, кейін өзінің жылдамдығын қосып, тез орындады (6 қате). Бұл әдіс сұхбат және сауалнама кезінде В деңгейдегі оқушыға қатты ұнаған. І тоқсандағы болған нәтижелері: А деңгейдегі оқушы – «4»-ке шықса, В деңгейдегі оқушы «3», ал С деңгейдегі оқушы – «2» шықты. 2 тоқсанда оқушыларда өсу байқалды – А деңгейдегі оқушы – «5», В деңгейдегі оқушы – «4» С деңгейдегі оқушы – «3» -ке көтерілді.

Зерттеу нәтижелері:

Оқушылардан кіріс және шығыс сауална-

масы алынды. Кіріс сауалнамада төмендегі талдауларға назар аударуға болады:

№1 «Сабақта жаңа материалды оқу барысында қандай қиындықтар туындайды?» сұрақтың қойылу мақсаты: 7-сынып оқушылары біздің мектепте алғаш рет аттанғандықтан, оқу процесіне көптеген жаңа пәндер кіргізілді. Солардың қатарына химия мен биология да бар. Осы сұраққа оқушылар шынайы жауап беруге тырысты. Олардың жауаптары келесідей болды: Жоғары деңгейдегі оқушылар: «Топпен мәліметті айту, бірақ ол қызықты», «Қиын тақырыптар», «Тақырыпты түсінбеу». Орташа деңгейдегі оқушылар: «Барлық ақпаратты жазып үлгермеу». Төмен деңгейдегі оқушылар: «Жаңа ақпаратты қабылдау». №2 «Сабақта қандай жұмыс формасы ұнайды?» сұрақтың қойылу мақсаты: оқушылар сабақта жұмыс істеген кезінде, жаңа тақырыпты қалай қабылдай алатыны жайлы білгіміз келді. 38% жұптық жұмыс, топтық және фронтальды жұмыс – 25%, жеке жұмысты – 13% жауап берді. Жалпы сыныпта 8 оқушы оқиды. №3 «Мәтінмен жұмыс істегенде қандай қиындықтар немесе мәселелер туындайды?» деген сұрақ – диагностикалық сұрақ ретінде болды. 3 оқушы «ешқандай», қалған оқушылар мәтінмен жұмыс істегенде, оны оқу үшін аз уақыт берілетінін, ақпарат көп берілетінін, терминдерді түсінбейтінін және ақпарат іздеп таба алмайтынын айтты. №4 «Мәтіннен негізгі ойды анықтай аласың ба?» 4 оқушы анықтай алатынын, бір оқушы жартылай, бір оқушы тақырыпқа байланысты, бір оқушы егер ақпарат көп берілсе, онда негізгі ойды таба алмайтынын айтты. «Шығыс тесттің нәтижесі» берілген. Яғни 4 сабақта мұғалімдер әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолданып, оқушылардан қандай әдіс ұнағанын сұрап шықтық, себебі болашақтағы сабақтарда оқушылардың сабақты меңгеру үшін олардың ойларын ескеру керек.

Қорытынды: 4 сабақта қолданылған мә-

тінмен жұмыста, біздің болжамымыз орындалды. Яғни мәтінмен жұмыс кезінде «Мәліметтерді сәйкестендіру», «Timed Round Robin» атты әдістерді пайдаланған кезде, оқушылар үшін тиімді болды. Осы әдістерді қолдана отырып, А, В, С оқушылары БЖБ мен ТЖБ жұмыстарды орындаған кезінде олардың білім сапалары көтерілді. 2-тоқсанда дүние жүзі тарихынан С деңгейдегі оқушы «4»-ке, А және В деңгейдегі оқушылар «5»-ке шықты, химия пәнінен С және В деңгейдегі оқушылар «4»-ке шықса, ал А деңгейдегі оқушы «5»-ке шықты, биологиядан «С» деңгейдегі оқушы «3»-ке шықты (бағасы І тоқсанға қарағанда, көтерілді), В деңгейдегі оқушы «4»-ке, ал А деңгейдегі оқушы «5»-ке шықты.

Әдебиеттер:

1. Васильева В.В., Ежова Е.В. Курс-практикум «Работа с текстом» // Педагогика: традиции и инновации: материалы IV междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2013 г.). – Челябинск: Два комсомольца, 2013. – С. 200-204.
2. Москвитина, Т.Н. Ключевые слова и их функции в научном тексте // Вестник Челябинского государственного педагогического университета. – 2009. – №11.

Анар Зиятовна ЕСКЕНДИРОВА,
Гульжан Бекжановна ЕСИМСЕИТОВА,
биология пәні мұғалімдері.
Жанар Бериковна КАСИЕНОВА,
дүние жүзі тарихы мұғалімі.
Аида Маратовна ЛУКМАНОВА,
Гульнар Маратовна МАХМЕТОВА,
химия пәні мұғалімдері.
Петропавл қаласындағы химия-биология
бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебі.
Солтүстік Қазақстан облысы.

Өндірістік оқыту шеберінің кәсіби шеберлігі

Педогогтың кәсіби құзіреттілігі — оның жан-жақты білімі мен ұстаздық шеберлігімен, оқытудың жаңа әдістерін меңгерумен өлшенеді. Менің ойымша, белгілі бір мамандықты оқытатын педагог өз ісінің хас шебері болуы керек, жоғарғы білімімен қоса өндірістегі тәжірибесі мол болуы керек. Техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында қызмет атқаратын өндірістік оқыту шеберлері білім алушылардың жұмыспен қамтылуын қамтамасыз ету мақсатында өз мамандықтары бойынша өндіріс орындарымен тығыз байланыста болуы қажет. Мен өзім «Алматы облысының қызмет көрсету және тамақтандыру саласындағы инновациялық технологиялар колледжі» МҚКҚ-ның «Тамақтандыруды ұйымдастыру» мамандығының өндірістік оқыту шебері болып қызмет атқарамын. Өз жұмысыма өте жауапкершілікпен қарап, колледжіміздің білімалушылары жоғарғы деңгейдегі қонақүйлер мен мейрамханаларда тәжірибелік дағдыларын дамыту, жұмыспен қамтылуын қамтамасыз ету мақсатында Алматы қаласының ең

ірі қонақүйлері мен мейрамханаларын әлеуметтік серіктес ретінде тарттым. Атап өтетін болсақ: «Қазақстан», «Достық», «The Ritz Carlton Almaty», «Intercontinental Almaty», «Rixos Almaty», «Royal Tulip Almaty», «Holiday Inn Almaty» қонақүйлері және «Sandyq» мейрамханасы мен үлкенді кішілі мейрамханалар. Аталмыш кәсіпорындарда білімалушыларымыз дуалды жүйе бойынша тәжірибеден өтіп, кәсіби құзыреттіліктері мен дағдыларын нығайтады. Осы кәсіпорындардың бас аспаздарымен тығыз байланыста болып, мейрамханалар мен цехтардың жұмыс жасау жүйелерін жетік меңгеруге тырысамын. Аталған қонақүйлердің ішінде аты аңызға айналған: «Қазақстан» қонақүйін алатын болсақ, ол 1977 жылы бой көтерген, Қазақстан Республикасының сәулет және қала құрылысы ескерткіші, Алматы қаласының символына айналған. Бұл қо-

накүй туралы кітап жазуға болады, дегенмен қонақүйдің жүрегіне айналған мейрамханалардың жұмысына тоқтала кетсек: жалпы, қонақүйде бірнеше мейрамханалар мен банкет залдар үздіксіз жұмыс жасап тұр. Барлық цехтар заман талабына сай өндірістік сөрелермен жабдықталған. Негізгі асхананың қуаттылығы күніне 1000 адамға банкет, 500 адамға таңғы ас жіберуге қауқарлы. Сонымен қатар, негізгі а-ля карт, room-service тапсырыстары осы асханадан жіберіледі. «Қазақстан» қонақүйінің негізгі мейрамханасы «Balcony brasserie» және банкет залдар «Grand Ballroom Almaty», «Grand Pallace Almaty», мейрамханаларының бас аспазы, Алматы Технологиялық Университетінің тағам өндірісі факультетінің 1997 жылғы түлегі — Айгүл Рахымжанқызы Үсенбай басқарады. Бас аспаз — ұлттық және шет ел асханасының озық технологиясы мен техникасын, сонымен қатар өндірістік есеп-қисап жұмыстарын жетік меңгерген білікті маман.

Техникалық және кәсіптік білім беру жү-

йесіне әлеуметтік серіктестерді тарту шеңберінде тек қана еліміздің кәсіпорындарымен шектеліп қана қоймай, Ресей, Түркия елдерінің ірі кәсіпорындарымен де тығыз жұмыс жасаймыз. Жақында ғана Түркия елінің Кемер қаласында орналасқан «Kemer Holiday Club» 5 жұлдызды қонақүйіне білімалушыларды кәсіптік тәжірибеден өту үшін орналастырып, қонақүй аспаздарымен тәжірибе алмасып, шебер сыныптар көрсетіп, ұлттық тағамдарымызды дәріптеп қайттым. Білім алушыларымыз кәсіптік тәжірибеден ғана өтіп қоймай, жұмыс жасап, материалдық тұрғыдан да өздерін дамытуда.

Батыржан Бауыржанұлы ӘКІРАМ,
«Алматы облысының қызмет көрсету және тамақтандыру саласындағы инновациялық технологиялар колледжі» МКҚК
өндірістік оқыту шебері,
«Үздік педагог — 2023» атағының иегері.
Алматы қаласы.

Демонстрациялық емтихан: WorldSkills талантары, құзыреттілікті айқындауға бағытталған тапсырмалар

**Салтанат Канатовна
КАРСЫБЕКОВА,**
Алматы облысының
қызмет көрсету
және тамақтандыру
саласындағы иннова-
циялық
технологиялар коллед-
жі МКҚК өндірістік
оқыту шебері.
Алматы қаласы.

құндылықтар болып табылады. Қазақстанда халықаралық деңгейдегі болашақ маманның кәсіби құзыреттілігін қалыптастыратын рухани-адамгершілік, патриоттық тәрбие және бағдарламалар мен қозғалыс бағдарламаларының тұжырымдамалық негіздері бекітілді және нақты іске асырылуда. Кәсіби білім берудің және кәсіптік білім берудің осындай сапасын WorldSkills Kazakhstan қозғалысы қамтамасыз етеді, ол жаһандық шең-

Бәсекеге қабілетті тұлға мен маманды қалыптастырудың негізі отбасында, қоғамда және білім беру жүйесінде қалыптасатын

бердегі білім беру процестерінің өзара байланысын анықтайды. Бүгінгі таңда бұл қозғалыс Қазақстанның барлық өңірлерінде жүзеге асырылуда. WorldSkills стандарттары бүкіл әлемде мойындалды. Бұл әр мамандық үшін параметрлердің массасын ескеретін баллдағы бағалау жүйесі.

Қазақстанда биылғы жылы студенттердің практикалық дағдыларын сапалы және жан-жақты бағалауға бағытталған демонстрациялық емтихан түрінде WorldSkills тәсіліне сәйкес студенттерді қорытынды бағалау жүйесі іске қосылды. Бұл емтихан колледж түлектерінің белгілі бір салада кәсіби қызмет жүргізуге және халықаралық стандарттарға сәйкес нақты мамандық бойынша жұмысты орындауға мүмкіндік беретін білім және тәжірибе деңгейін анықтау мақсатында өткізіледі. WorldSkills Kazakhstan аймақтық, ұлттық чемпионаттары демонстрациялық емтихандарды қабылдаудың жаңа жүйесіне көшуге себеп болды.

Заманауи талаптарға сай, бәсекеге қабілетті, сұранысқа ие мамандар даярлауда - халықаралық стандарттарды, оқу бағдарламаларына енгізудің мәні зор. Worldskills қозғалысы жұмысшы мамандықтарын дайындауда әлем елдері арасында кеңінен танылған бірегей қозғалыс болғандықтан, Worldskills стандарттары оқу бағдарламаларына біздің елімізде кеңінен қолданысқа еніп жатыр. Тіпті, қазіргі таңда Worldskills стандарттарын негізге ала отырып білім алған білімгерлер білімін, дәстүрлі мемлекеттік емтихан немесе дипломдық жұмыспен тексеру өзектілігін жоғалтқан. Сондықтанда, демонстрациялық емтихандарды дұрыс ұйымдастыру мен қабылдаудың маңызы артқан.

Кәсіптік білім беруді жаңғыртудың өзекті мәселелерінің бірі кадрларды даярлау сапасын арттыру болып табылады. Осыған байланысты тәуелсіз бағалау сипатын іске асыратын білім беру және кәсіптік стандарттардың талаптарына сәйкес келетін білім беру нәтижелерін бағалаудың жаңа құзыреттілікке бағытталған форматтарын енгізу ерекше өзектілікке ие. Барлық осы талаптарға жауап беретін білім беру нәтижелерін бағалаудың жаңа

форматы WorldSkills халықаралық жарыстары шеңберіндегі жалпы және кәсіби құзыреттерді бағалау стандарттарына негізделген демонстрациялық емтихан болып табылады.

Демонстрациялық емтихан — білім алушының алған білімі мен игерген дағдысын дәлелдеуге арналған таптырмас құрал. Білімгер теориялық сабақтарда алған білімін толықтай көрсетумен қатар, практикалық сабақтар нәтижесінде қалыптасқан біліктілігінде анық көрсете отырып, бағалау критерилерінің арқасында өзі орындаған жұмысқа сай әділ бағасын алады.

Демонстрациялық емтиханды ұйымдастыру бірнеше кезеңдерден тұрады:

- демонстрациялық емтихан тапсырмаларын әзірлеу;
- демонстрациялық емтихан өтетін жұмыс орындарын дайындау;
- қажетті материалдар шығынын және құралдар мен қондырғыларды дайындау;
- CIS бағдарламасына қатысушылар туралы ақпараттар мен тапсырмаларды бағалау критерилерін енгізу;
- бір студентке қажетті тулбокс жиынтығын әзірлеу;
- демонстрациялық емтиханды қабылдайтын құрамды жасақтау;
- демонстрациялық емтихан кезінде жұмыс орынындағы қауіпсіздік шараларын ұйымдастыру;
- жұмысты қабылдау, бағалау;
- CIS бағдарламасына жинаған баллдарын енгізу.

Дайындық процесі бірнеше кезеңге бөлінеді: іріктеу кезеңі, конкурстық тапсырмаларға дайындық кезеңі және апробациялау кезеңі.

• **Іріктеу кезеңі.** Мұны дайындық кезеңі ретінде сипаттауға болады, өйткені WorldSkills қозғалысының мақсаты, чемпионаттың ерекшеліктері таныстырылады. Студенттерді байқау тапсырмаларын орындауға, чемпионаттар мен демоэкзамендерге ерікті ретінде тартқан жөн.

• Қатысушыларды таңдауға негіз болатын бірнеше параметрлерді бөліп көрсету керек.

- **Мотивация** — бұл чемпионаттарға қатысуға, көп уақыт жұмсауға, эмоционалды, физикалық қиындықтарға қарамастан, кәсіби дамуға деген ұмтылыс.

- **Мамандықты игеру** — тандалған мамандықта дағдыларын жетілдіру перспективасы.

- **Оқу қабілеті** — маңызды параметрлердің бірі. Өйткені ол тыңдау қабілетін және сындарлы сынға, өзін-өзі сыни тұрғыда бағалауды қамтиды. Әрбір қатысушы кәсіби салада салауатты амбицияларға, басымдықтарды белгілеуге қабілетті болуы керек.

- **Психологиялық тұрақтылық** — байқау барысында тапсырмаларды орындау барысында жұмыс сапасын сақтау мүмкіндігі.

- Осы параметрлерге сүйене отырып, бірнеше кандидатты тандап, олармен келесі кезеңдерде жұмысты жалғастыру қажет.

- **Конкурстық тапсырмаларға дайындық кезеңі.** Құжаттармен жұмыс: WSS стандарттарымен және техникалық құжаттамамен танысу. Осы **кезеңде** техникалық құжаттаманы қарастыру қажет.

- Техникалық сипаттама. Мұнда технологиялар мен дағдылардың "шеңбері", біліктілігі мен жұмыс көлемі, құзыреттілікті басқару және коммуникация, қауіпсіздік техникасының салалық талаптары көрсетіледі.

- Конкурстық тапсырма. Мұнда қатысушының бөлінген уақыт ішінде орындауы тиіс нақты міндеттері, сондай-ақ бағалауға әсер ететін шарттар толық сипатталады; конкурстық тапсырманы орындауға 15-тен 22 сағатқа дейін бөлінеді. Байқау тапсырмасы модульдерге бөлінген. Модульдердің әрқайсысының өз салмағы бар.

- Бағалау критерийлері. Бағалау критерийлері аспектілерден тұрады. Әр аспектінің өз салмағы бар.

- Инфрақұрылымдық парақ. Инфрақұрылымдық парақта барлық жабдықтардың, құрал-саймандардың және шығыс материалдарының тізбесі көрсетіледі.

- Этика кодексі. WorldSkills мінез-құлық нормалары мен этикалық стандарттарын белгілейді, оларды жарыстарға қатысу шеңберінде, оларға дайындық кезеңінде және жарыс-

тар өткізілгеннен кейін шешімдер қабылдау кезінде басшылыққа алу керек.

- **Апробация кезеңі.** Апробация кезеңі кандидаттарды оқытуға бағытталған, ол қатысушылардың дағдылары мен қабілеттерін талдауды, жаттығу іс-шараларын өткізуді, нәтижелерді бақылауды қамтиды. Осы іс-шаралардың қорытындысы бойынша бақылау жүзеге асырылады, ол алдағы чемпионатқа қатысу үшін бір кандидатты таңдауға мүмкіндік береді. Бақылау WorldSkills чемпионатының стандарттары бойынша барлық модульдер немесе қысқартылған нұсқада іріктеу турын өткізу түрінде жүзеге асырылуы мүмкін. Тандалған қатысушыны одан әрі даярлау үшін жеке жаттығулар кестесі жасалады. Ол теориялық деңгейді арттыруға, практикалық дағдыларды дамытуға, қатысушының физикалық және эмоционалды жағдайын нығайтуға бағытталған, сонымен қатар жұмыс нәтижелерін жүйелі түрде есепке алу, талдау және жалпылау жүзеге асырылады.

- Студентті чемпионатқа дайындау спортшының Олимпиада ойындарына дайындығына ұқсас күнделікті, көп сағаттық практикалық тапсырмаларды орындауды қажет етеді. Оқытушы — тәлімгер (эксперт-компатриот) мамандықтың кәсіби құзыреттілігі талаптарының және Worldskills стандарттар негізінде облыстық чемпионатқа қатысушының жеке дайындық бағдарламасын әзірлейді, оған мыналар кіреді:

- - біліктілікке қойылатын талаптар;
- - дайындық бағытының жоспары;
- - күнтізбелік-тақырыптық жоспар;
- - конкурстық тапсырмаларды орындау үшін қажетті жабдықтардың, көрнекі материалдардың тізбесі.

- Жеке дайындық бағдарламасы бойынша білім алушы қосымша ақпарат көздері — интернет-ресурстар, консультациялар, жеке практикалық тапсырмалар, арнайы оқу және өндірістік практика арқылы қажетті білім алуға және құзыреттілік бойынша жақсы нәтиже көрсетуге мүмкіндік береді.

- Дайындықты сапалы жүргізу үшін колледж өзінің бірлескен жұмыспен айналысуға

дайын жұмыс берушілер мен әлеуметтік серіктестерін айқындауы қажет. Жұмыс берушінің базасында арнайы дайындықтан өткен қатысушылар чемпионаттарда жоғары нәтижелер көрсетіп, жеңіске жеткен статистикасы байқалады. Сондықтан әлеуметтік серіктестер өкілдерінің қатысуымен белгілі бір тақырыптар бойынша шеберлік сыныптарын өткізу әдістерін қолдану керек.

- Бұл дайындық жүйесі WorldSkills стандарттары бойынша чемпионаттарға қатысуға ең лайықты үміткерлерді тандауға мүмкіндік береді. Чемпионатқа дайындық сауатты тәсілді, көптеген қыр-сырларды білуді талап етеді. Бұл, шын мәнінде, конкурсант алатын білімнің тұтас кешені. Нәтижесінде біз өзгеріп жатқан еңбек жағдайларына тез бейімделе алатын бәсекеге қабілетті маман даярлаймыз.

Демонстрациялық емтихан тапсырмаларын әзірлеу әр құзреттіліктің ерекшелігіне сай өзгеріп отырады, негізінен тапсырмалардың сызбаларын орындауда Auto CAD бағдарламасының мүмкіндігі мол. Auto CAD бағдарламасында сызбаларды сызу, бояу және өлшемдерін қою жүзеге асырылып, PDF немесе Word форматтарында сақтауға болады.

Демонстрациялық емтихан өтетін жұмыс орынын дайындау құзреттіліктер ерекшеліктеріне тікелей байланысты. Демонстрациялық емтихан тапсыратын құзреттілік модульдері бойынша арнайы стендтер, қабырғалар немесе аумақтар белгіленіп дайындалады.

Жұмыс орындарын дайындап алған соң, жұмыс орындарын қажетті құрылыс материалдарымен, арнайы станоктармен жабдықтау қажет.

Сөйлеу құзыреттілігін дамыту

Қазіргі заманғы білім беру технологиялары жүйесі арқылы сыни ойлауды қалыптастыру қазақ тілі сабақтарында бастауыш сынып оқушыларының креативтілігін дамытуға ықпал етеді, бұл оқу мен оқытудың нәтижелілігін арттыруға әкеледі.

Заманауи білім беру технологиялары призмасы арқылы сыни тұрғыдан ойлау — оқыту мен оқу сапасын арттыруға жетелейтін бастауыш сыныптағы заманауи қазақ тілі мұғалімінің құралы.

Сыни тұрғыдан ойлаудың концептуалды негіздерін, сыни тұрғыдан ойлау технологиясын және басқа да заманауи білім беру технологияларын кіріктіру шарттарын зерттей отырып, бұл технология оқыту мен оқу сапасын арттыруға арналған қазіргі заманғы өзекті құрал деген қорытындыға келдік.

Сыни тұрғыдан ойлау технологиясын қолдану, біздің ойымызша, сабақтарды жандандырды, балалар өз білімдерін меңгеруде, мұқтаж жандарға көмек көрсетуде маңызды-

лығын сезінді. Олар өз бетінше, парасатты бола бастады, ақпаратты өмірлік маңызды аспектілерге байланыстыра алады, өздерінің және сыныптастарының жұмысын ғана емес, сонымен қатар шығармалар авторларының қызметін бағалай алады, өз пікірлерін айта алады. Бұл бір кезде қазақтың ұлы ақыны Абай айтқан жаңа заман адамының құнды қасиеттері: «Сыншыл ақылы бар, сараптауға қабілетті, керексізден керектіні ажырата білетін адам, әдетте, күшті рух иесі болады. Ал кім де кім естігені мен көргені туралы ойланбаса, ол жаңаны қабылдамақ түгілі, ескі танымдарын да жоғалтып алады».

Оқушыларда сыни ойлауды қалыптастыру бойынша жұмысты жалғастыра отырып, біз құзыреттілік тәсілдің бағытын зерттеуді шештік.

Дарынды баланың дарынды ересек болып өсуі үшін педагогикалық процесс дарынды баланың жеке басын сақтауға және оның дарындылығын қолдауға бағытталған педагогика-

калық қолдау режимінде оған өзінің танымдық тәжірибесін және өз қызметінің субъектісі болу құқығын беру арқылы құрылуы керек.

Шығармашылық өнімді жасауға арналған ақыл-ой операцияларының құралын меңгерген бала одан әрі жетілдіруге қызығушылық танытады. Ол белсенді, тәуелсіз, шығармашыл, сыни тұрғыдан ойлайды.

Ж.Ж. Руссоның «Баланың көру, ойлау және сезіну қабілеті ерекше; біздің осы қабілетімізді олардың бойынан өзгертуге әрекеттенуден асқан ақымақтық жоқ», - деген сөздері дұрыс.

Сөйлеу құзыреттілігін дамыту сабақтарының танымал негізгі модельдерін атауға болады:

- ойын жағдаяттары, іскерлік ойындар (қарым-қатынас жағдайында шарлау қабілетін қалыптастыру, оның ішінде өзінің коммуникативтік міндетін білу);
- импровизация (хабарламаның мазмұнын жоспарлау дағдысын қалыптастыру);
- проблемалық әңгіме (өз ойларын талдау және басқаларды түсіну қабілетін қалыптастырады);
- болжамды оқу (болып жатқан жағдайға жауапкершілікті өз мойнына алу және басқа адамнан ой айту қабілетін қалыптастырады);
- виртуалды серуендеу (еркін қиялды дамытады);
- педагогикалық шеберханалар (сөйлеуді, оның сұхбаттасушысының қабылдауын, сондай-ақ серіктестің сөйлеуін түсінуді өзін-өзі бақылауға көмектеседі);
- экспресс-жобаларды құру (газетке жариялау дағдысын қалыптастырады);
- брендтер құру (авторлық әдеби өнім жасау).

Ішкі сөйлеу деп аталатын сөйлеу құзыреттілігін қалыптастыру процесінде үлкен рөл атқарады: Мәселені шешкен кезде бала дауыстап емес, тек өзімен сөйлескендей, өзімен-өзі дәлелдейді. Осылайша, сөйлеу ойлау процесін зерттеудің маңызды құралы ретінде қызмет етеді, сөйлеудің даму деңгейі оқушының ойлау дамуының маңызды критерийлерінің бірі ретінде де қолданылады. Мектеп

оқушыларының шығармашылық қиялын дамыту баланың эмоционалдық әлемін байытады, нәтижесінде сөйлеу қабілетін дамытады. Сондықтан шығармашылық қиялдың маңызды рөлі даусыз. Жаңа туралы кез келген білім бір нәрсені елестету және дерексіз бейнелермен ұғымдармен әрекет ету қажеттілігімен байланысты. Қалыптасқан қиял балаға әлемге жаңа, ерекше көзқарас береді.

Сыни тұрғыдан ойлау — бұл шығармашылық қиялды дамытудағы мұғалімнің құралы, оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың қажетті шарты. Құзыретті білім беру моделін іске асыруға бағытталған білім беру стандартында білім берудің ұлттық құндылықтары мен мақсаттары базалық құзыреттер мен өмірлік рөлдер түрінде тұжырымдалған:

- мейірімді адам;
- қамқор отбасы мүшесі;
- шығармашылық даралық;
- жауапты азамат;
- сау және жеке тұлғаны жақсарту.

Сыни тұрғыдан ойлау стратегиялары арқылы мұғалім оқушының оқу-танымдық, шығармашылық іс-әрекеттің субъектісі болып қалыптасуына, баланың мектепте сәтті оқуы үшін қажетті ойлау қабілеттерін дамытуға жағдай жасайды. Сыни тұрғыдан ойлау стратегиялары бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін оқу бағдарламаларына қойылатын талаптарда көрсетілген жеке нәтижелерді, жүйелік — белсенді және пәндік нәтижелерді қамти отырып, ойлау қабілеттерінің нәтижелерін тиімді бағалауға көмектесетіні де маңызды.

Сабақ кеңістігіндегі әрекеттестіктің барлық формаларын барлық салаларда қолдануға болады. Балалар арасында ең танымал: кейс-стади, іскерлік ойындар, жайлау шығармашылығы, шындықты іздеу, ашық кеңістік сабағы.

Заманауи білім беру технологиялары немесе арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамыту жүйесінің негізгі ерекшелігі ұсынылған құралдарды пайдалана отырып, өзінің ізденіс әрекеті шеңберінде өз білімін «құрастыру»

болып табылады. Интеграцияның қарастырылған вариациялары сабақтағы жұмысты тиімдірек, қызықты және шығармашылық, ең бастысы тиімді етуге мүмкіндік береді. Шығармашылық сыни ойлауы бар, шығармашылық қиялының жоғары деңгейімен ерекшеленетін, құзыретті, бәсекеге қабілетті адам қазіргі қоғамның барлық талаптарына жауап береді. Ол мәселелер мен перспективаларды көре алады, нақты міндеттер қоя алады, оларға жетудің оңтайлы жолдарын дамыта алады.

Ол айқын, ерекше, тәуелсіз ойлауға ие, өзін-өзі жүзеге асыруға және өзін-өзі көрсетуге дайын.

Гулдер Елтаевна ШАЙМЕРДИНОВА,
«Пеньково орта мектебі» КММ қазақ тілі
мен әдебиеті пәні мұғалімі.
Қызылжар ауданы,
Солтүстік Қазақстан облысы.

Салауатты өмір салты – оқушылардың денсаулығы мен шымырлығының кепілі

Салауатты өмір салты – бұл ең әуелі денсаулықты сақтауға және нығайтуға бағытталған сауықтыру жолындағы белсенді іс-әрекет. Өмір Адамның өмір салты өздігінен қалыптаспайды, ал салауатты өмір салты өмір сүру барысында мақсатты түрде қалыптасады. Қазіргі мәліметтер бойынша денсаулық 53-55%-ға салауатты өмір салтына тәуелді болады екен. Бұдан салауатты өмір салтын ұстанудың қаншалықты маңызды екендігі айқын.

Қимыл белсенділігі – салауатты өмір салтын қалыптастырудың негізгі шарты болып табылады. Ол өмірлік маңызды мүшелердің және мүшелер жүйесінің қызметін жақсартады, сондықтан салауатты өмір салтын қалыптастыруда үлкен рөл атқарады. Қозғалыс белсенділігін дұрыс ұйымдастыру организмнің өсу мен дамуына белсенді ықпал етеді, организмнің жұмысқа қабілеттігін жоғарылатады, әр түрлі ауруларға төзімділігін арттырады. Ал аз қозғалған кезде организмде өзгерістер дамиды.

Әр түрлі аурулардың алдын алу үшін организмді үнемі шынықтыру қажет. Шынығудың арқасында организм қоршаған

ортадағы температураның күрт өзгеруіне бейімделеді және организмнің жұқпаларға қарсылығын жоғарлатады. Шынықтыру емшараларын таңдау кезінде адамның жасы, денсаулығы, шынығуға бейімделу дәрежесі және т.б. жеке ерекшеліктерін ескеру қажет.

Денсаулықты сақтауда уақытымен және дұрыс тамақтанудың маңызы зор. Жүріп бара жатып, кітап оқып отырып, теледидар алдында тамақтануға болмайды. Майлы, тұзды, тәтті тағамдарды қабылдауды шектеген жөн, тамақты аса көп жеуге, ұйықтар алдында тамақтануға болмайды. Тағам әр түрлі сапалы, экологиялық таза болуы тиіс. Төрт мезгіл тамақтануды сақтай отырып, белгілі бір сағатта ас қабылдаған дұрыс.

Денсаулық – баға жетпейтін жалғыз ғана асыл дүние. Азамат денсаулығын қорғау мәселесі мемлекеттің басты міндеттерінің бірі болып табылады. Барлық дамыған елдерде тұрғындардың, оның ішінде жастардың денсаулығы негізгі ұлттық құндылықтардың бірі және мемлекет саясатының басты бағыты болып саналады.

Қазақстан азаматтарының денсаулығын жақсарту және өмір жасын ұзарту – ел сая-

сатының ең басты міндеттерінің бірі болып табылады.

Біздің елімізде мемлекет тарапынан әр адамның спортпен айналысуына мейлінше жағдайлар жасалған. Жыл сайын халықаралық стандарттарға сәйкес келетін жаңа спорт нысандары пайдалануға беріліп жатыр, сондықтан бұқаралық спортпен айналысу үшін қолда бар барлық ресурстарды белсенді пайдалану қажет. «Он екі мүшең сау болса – жарлымын деме», - деп халқымыз денсаулықты адам өміріндегі орнын, тән сұлулығын, жан тазалығын еш нәрсемен айырбастауға, теңестіруге болмайтынын ұрпақтарына ескертіп отырған. Дене тәрбиесі мен салауатты өмірді, денсаулықты, салауаттылықты және табиғи факторларды пайдалану жолдарын халық педагогикасымен тығыз байланыстыра отырып, батыл да, жүректі, елжанды, парасатты дені сау, бақытты азамат тәрбиелеу біздің ұстаз ретіндегі басты міндетіміз.

Тұрғындарды салауатты өмір салтына, дене шынықтырумен және спортпен шұғылдануға баулу халықтың түрлі әлеуметтік-демографиялық топтарына арнап бейімделген ақпараттық бағдарламаларды әзірлеу арқылы жүзеге асуға тиіс. Спорттың негізгі түрлерінен, соның ішінде бұқаралық ақпарат құралдарына конкурстық негізде берілетін әлеуметтік бағдарламалар бойынша гранттарды беру практикасын пайдалану арқылы, теледидар бағдарламаларын жасау, насихаттық және ақпараттық технологиялар әзірлеу керек. Дене шынықтыру және спортты насихаттау атаулы, нақты әлеуметтік топтар мен жіктерге, әрбір адамға бағытталған, дене шынықтыру мен спорттың басымдығын дәлелдей көрсетуге, сондай-ақ жастар арасында нашақорлық, темекі шегушілік, ішімдікті пайдалану және басқа да жат құбылыстардың таралуына қарсы күреске бағытталуға тиіс. Жастардың

дене тәрбиесі жөнінде жұмыс жүргізу, олардың ортасында қазақстандық спортшылардың спорттағы жетістіктерін, бұқаралық спортты танымал ету, олардың санасында «тәні саудың – жаны сау» деген қағидатты орнықтыру қажет. Бұл орайда бұқаралық ақпарат құралдарының міндеттері: азаматтардың спортқа, табиғи дене бітімін жетілдіруге деген қызығушылығын арттыру, спортпен өз бетінше шұғылдануды белсенді түрде таныту, дене шынықтырумен және спортпен шұғылдану қажеттігін көпшіліктің санасына сіңіру болып табылады. Дене шынықтыру мен спортты насихаттау адамның жан-жақты спорттық және дене тәрбиесі даярлығының беделін, гигиена және дене шынықтыру саласындағы білім деңгейін арттыруға ықпал етуге, ғылыми зерттеулер мен жаңалықтар ашуға негізделуге тиіс. Дене шынықтыру мен спортты дамытудағы басты бағыттардың бірі – олардың ізгілікті жағын күшейту. Адамдардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін, қабылданған жалпы этикалық нормалар мен талаптарға сай келмейтін, зорлық пен зомбылықты үйрететін спорт түрлері мен дене жаттығуларын дамытуға қолдау көрсетілмеуге тиіс. Қазақстан Республикасының жалпыға міндетті жалпы орта білімнің мемлекеттік стандартының негізгі ережелеріне» сүйене отырып, «Дене шынықтырудың» білім беру саласындағы негізгі мақсаты денсаулықты нығайту, білім, өмірлік маңызды қозғалыс біліктілігі мен дағдыларын қалыптастыру, адамгершілік, еңбек және эстетикалық тәрбиенің міндеттеріне сәйкес жеке тұлғаны үйлесімді дамыту болып табылады.

**Куаныш Нурдаулетович
ОМАРОВ,
Нұрым орта мектебі МДШО КММ-нің
дене шынықтыру пәні мұғалімі
Кербұлақ ауданы,
Жетісу облысы.**

Развитие мотивации обучающихся в начальной школе

Процесс мотивации можно считать уникальным. Мотивация — это побуждение к действию для достижения цели; психофизиологический процесс, управляющий поведением человека, задающий его направленность, организацию, активность и устойчивость.

В последнее время это понятие настолько часто звучит в педагогической среде, что оно стало обыденным. Все педагоги знают, что мотивационная составляющая — актуальный инструмент процесса преподавания и обучения. Однако на практике используют довольно редко. И в этом ошибка. Мотивация напрямую связана с желанием ученика, которое, непременно, должно реализоваться. Особенно если речь идёт об учащихся начальной школы. Мы забываем, что устойчивый интерес к учебной деятельности у младших школьников формируется на уроках, где используются нестандартные формы и методы.

Постулатом успешного урока является формула:

Цель обучения (эталон) + мотивация ученика + актуальное педагогическое сопровождение = успех обучения.

Успех или неуспех обучающихся сегодня регламентируется суммативными работами (СОР и СОЧ). Многочисленные исследования процесса суммативного оценивания в разрезе разных классов начальной школы показали в большинстве случаев невысокие результаты. Причиной данных показателей ученики называют отсутствие интереса, страх за низкий балл.

Нужно использовать мотивационный компонент в заданиях для суммативного оценивания. Изучить спрос, выяснить, что ребёнок любит, и на этих предпочтениях построить задания.

Исследования показали, что младший школьник любит:

- смотреть мультфильмы;
- играть в компьютерные игры;
- проходить квесты;
- рисовать, изобретать, исследовать, делать опыты.

Использование данных предпочтений ребёнка позволит «скучный», «страшный», «неинтересный» процесс суммативного оценивания сделать захватывающим квест-соревнованием, что по сути будет мотивировать обучающихся не только в разрезе процедуры суммативного оценивания, но и для обучения в целом. Ученик будет понимать, что для прохождения квеста нужны конкретные теоретические знания и практические навыки, которые он может получить на уроке.

По материалам исследования была разработана конкретная система использования мотивационного компонента в заданиях для суммативного оценивания.

Квест — это игра с сюжетной линией, которая заключается в решении различных творческих заданий разного уровня (от простого к сложному). Квест в суммативных работах, аналогично, предполагает уровневую дифференциацию. Работа делится на три блока согласно уровням мыслительных навыков по таксономии Блума.

Важным условием при разработке квеста является конкретизация целевых установок, чёткий инструктаж. Формулировки заданий должны быть ясными, лаконичными, недвусмысленными. При разработке заданий также следует определить оптимальный тайм-менеджмент в зависимости от сложности и объёма заданий.

Герои мультфильмов, сказок, популярных игр становятся героями учебных заданий. Ученик воспринимает героев, проявляя

эмпатию. Он старается помочь любимому герою, выполняя задание, тем самым демонстрируя уровень достижения поставленных целей обучения. Чтобы решить проблему «однообразности» заданий, необходимо планировать в суммативных работах разные типы заданий.

Чтобы обеспечить прозрачность результатов выполнения суммативных работ, необходимо решить проблему, когда ученики негласно помогают или мешают друг другу. Эта проблема возникает из-за разной скорости выполнения работ обучающимися. Та категория учащихся, которая быстро выполняет работу, как правило, в поиске занятия для себя, начинает вести беседу с одноклассниками, помогая им выполнить работу, либо отвлекая их. Для решения данной проблемы в суммативной работе сюжетные или предметные иллюстрации с изображениями героев нужно представлять в виде раскрасок. Когда ученик выполнит полностью работу и проведёт самопроверку, он сообщает об этом учителю. Учитель предлагает ему раскрасить иллюстрации. Кроме того, данный приём помогает снизить уровень тревожности детей во время процедуры суммативного оценивания.

Ученики с радостью идут на урок суммативного оценивания, ожидая очередной сюрприз в виде квеста.

Каждый педагог стремится активизировать познавательную активность обучаемых. Развитие внутренней мотивации к обучению — путь к успеху в преподавании.

Современного обучаемого мотивировать к познавательной деятельности, к поиску новой информации и коммуникации достаточно сложно. Происходит это потому, что обучающиеся часто испытывают серьёзные затруднения в восприятии учебного материала по всем преподаваемым предметам. Причина этого — в недостаточно высоком уровне развития критического мышления. Одна из интереснейших современных тех-

нологий в сфере образования, которая позволяет вырабатывать необходимые учебные компетенции — это технология развития критического мышления. Критичность ума — это умение человека объективно оценивать свои и чужие мысли, тщательно и всесторонне проверять все выдвигаемые положения и выводы. Критическое мышление, т.е. творческое, помогает человеку определить собственные приоритеты в личной и профессиональной жизни, предполагает принятие индивидуальной ответственности за сделанный выбор, повышает уровень индивидуальной культуры работы с информацией, формирует умение анализировать и делать самостоятельные выводы, прогнозировать последствия своих решений и отвечать за них, позволяет развивать культуру диалога в совместной деятельности. Данные факторы обуславливают актуальность технологии развития критического мышления.

Рассмотрим вопрос по использованию технологии критического мышления на уроках. Приведем некоторые из них в соответствии с этапами урока.

Вызов. Активизация имеющихся знаний, пробуждение интереса к получению новой информации, постановка учеником собственных целей обучения.

- Составление списка «Известная информация»
- Рассказ-предположение по ключевым словам.
- Систематизация материала (графическая: кластеры, таблицы).
- Верные и неверные утверждения.
- Перепутанные логические цепочки. — «Толстые» и «тонкие» вопросы.

Реализация замысла. Получение новой информации, поддержка интереса к теме, корректировка учеником поставленных целей обучения.

- Маркировка с использованием значков: «+», «-», «?» (по мере чтения материала их ставят на полях справа).

- Ведение записей в виде двойных дневников или бортовых журналов, заполнение таблиц.

- Поиск ответов на вопросы, поставленные в первой части урока.

- «Ромашка Блума».

Рефлексия. Осмысление, рождение нового знания, постановка учеником новых целей обучения, планирование на перспективу. Такие как:

- Заполнение кластеров и таблиц;

- Установление причинно-следственных связей между блоками информации;

- Возврат к ключевым словам, верным и неверным утверждениям. Ответы на поставленные вопросы;

- Организация устных и письменных круглых столов;

- Организация различных дискуссий;

- Написание творческих работ по отдельным вопросам темы.

В качестве примеров заданий можно привести следующие формулировки вопросов «Верите ли вы, что...»

Примеры творческих вопросов по теме «Вода»: «Какие свойства воды способствовали появлению жизни на Земле?», «Предложите способ хотя бы немного уменьшить бытовой расход воды без особого ущерба для комфорта.», «Разоблачите один из мифов о воде с научной точки зрения».

Пример Синквейна, как способа творческой рефлексии: Напишите «стихотворение», написанное по определенным правилам: Первая строка – одно существительное, название. Вторая строка – два прилагательных, описание темы. Третья строка – три глагола, действие. Четвертая строка – четыре слова, отношение автора к теме, чувства. Пятая строка – одно существительное, которое выражает суть (синоним первой строки).

Эти и другие задания помогают реализовать на уроке технологию критического мышления, закрепить материал в процессе

творческой деятельности, систематизировать знания и достичь намеченных образовательных результатов. Технология критического мышления позволяет перейти от знания к применению. Обучаемый может в дальнейшем при самостоятельной работе с информацией по теме занятия создавать, находить оригинальные решения. Закрепившись, данный навык может быть использован в других сферах жизни обучаемого, что ведет за собой развитие личности в целом.

В качестве ожидаемых результатов использования педагогом технологии критического мышления можно выделить:

- рост профессиональной компетентности педагога, освоение им инновационной технологии критического мышления;

- активизация учебной мотивации и повышение качества обучения;

- развитие способностей критического мышления обучающихся.

Таким образом, что процесс обучения в начальных классах необходимо и возможно организовать таким образом, чтобы наряду с формированием универсальных учебных действий происходило формирование критического мышления обучающихся. Это способствует приобретению значимо важных личностных качеств, более качественно усвоению материала. Критическое мышление при обучении позволяет улучшить у обучающихся качество знаний и повысить уровень их учебной мотивации. Использование приёмов технологии критического мышления на уроках в начальных классах способствует развитию информационной компетентности.

**Елена Александровна ВАСЕНЁВА,
Лариса Николаевна ВИНОГРАДОВА,
Вера Александровна КОРЕЦКАЯ,
учителя начальных классов
КГУ ОШ №16.
г. Караганда.**

Приемы эффективного обучения математике в начальной школе

Зульфия Рафкатовна ИДРИСОВА,
Учитель начальных классов
КГУ «Школа-лицей имени Шокана Уалиханова».
Абайский район,
Карагандинская область.

Аннотация

Как организовать учебный процесс с точки зрения развития математической грамотности учащихся? Какие стратегии и подходы должны применять педагоги, чтобы добиться ощутимых результатов в этом направлении? На эти и многие другие вопросы автор статьи предлагает ответы из своего опыта работы.

Ключевые слова: математическая грамотность, задачи, контекст, применение.

В современной начальной школе процесс обучения должен быть ориентирован на развитие компетентностей, способствующих реализации концепции «образование через всю жизнь». Уже давно установлено, что предпосылкой развития компетентности личности является наличие определенного уровня функциональной грамотности. Одним из компонентов функциональной грамотности является математическая грамотность. «Математическая грамотность — это способность человека рассуждать математически и формулировать, использовать и интерпретировать математику для решения задач в различных реальных контекстах. Она включает в себя понятия, процедуры, факты и инструменты для описания, объяснения и прогнозирования явлений. Она помогает людям понять ту роль, которую математика играет в мире, и принимать обоснованные суждения и решения, необходимые конструктивным, вовлеченным и рефлекслирующим гражданам XXI века». Для того чтобы учащиеся были математически грамотными, они должны уметь,

во-первых, использовать свои знания о содержании математики, чтобы распознать математическую природу ситуации (проблемы), особенно тех ситуаций, которые встречаются в реальном мире, а затем сформулировать ее в математических терминах. Эта трансформация от неоднозначной, запутанной, реальной ситуации к четко определенной математической задаче требует математических рассуждений. После успешного преобразования полученная математическая задача должна быть решена с использованием математических понятий, алгоритмов и процедур, преподаваемых в школах. Министерство просвещения Республики Казахстан в ходе изменения подходов к методам оценки образовательных достижений обучающихся с 2022 года переходит от контроля ЗУН в рамках привычного формата ВОУД к мониторингу развития функциональной грамотности в новом формате МОДО, элементом которого является тестирование математической грамотности. Перед педагогами встает вопрос: как организовать учебный процесс с точки зрения,

развития математической грамотности учащихся? Какие стратегии и подходы должны применять педагоги, чтобы добиться ощутимых результатов в этом направлении? Ведь не секрет, что изменения, коснувшиеся мониторинга достижений обучающихся, пока еще мало отражены в учебных программах и школьных учебниках. Очевидно, для решения этих вопросов надо работать в трех направлениях:

- использовать имеющийся задачный материал, дополняя его практическими сюжетами;
- решать задачи пробных тестирований PISA, МОДО (математическая грамотность), опираясь на конкретный предметный материал;
- наполнять уроки практическим содержанием, даже вне контекста подготовки к МОДО и т.д.

Какие же актуальные стратегии и подходы развития математической грамотности обучающихся применяются сегодня. Мы используем на своих уроках в начальной школе интеграцию ТРКМ и ТРИЗ.

Критическое мышление через призму современных образовательных технологий — инструмент современного педагога, ведущий к повышению качества преподавания и обучения.

Изучение концептуальных основ критического мышления, условия интеграции технологий критического мышления и других современных образовательных технологий — как актуального современного инструментария для повышения качества преподавания и обучения.

Формирование критического мышления через систему современных образовательных технологий способствует развитию креативности младших школьников, ведущей к повышению результативности преподавания и обучения.

Применение технологии критического мышления, на наш взгляд, оживили уроки, ребята почувствовали свою значимость в приобретении собственных знаний, оказание

помощи нуждающимся. Они стали самостоятельнее, рассудительнее, могут привязать информацию к жизненно-важным аспектам, оценить не только собственную работу и работу одноклассников, высказать собственное мнение. Это ценные качества человека современного времени, о котором говорил когда-то великий казахский поэт Абай: «Человек критического ума, склонный к анализу, умеющий отделить нужное от ненужного, как правило, обладает сильным духом. А тот, кто не размышляет над услышанным и увиденным, не только не приобретает нового, но и теряет старые познания. Дух его слабеет».

Интеграция ТРКМ и ТРИЗ-педагогика, выступает как средство поддержки детской одарённости. Для того чтобы одарённому ребёнку вырасти в одарённого взрослого, педагогический процесс должен быть выстроен в режиме педагогической поддержки, ориентированной на сохранении личности одарённого ребёнка и поддержки его одарённости через предоставление ему права приобретать собственный познавательный опыт и права быть субъектом собственной деятельности.

Наиболее актуальным инструментом поддержки детской одарённости педагог определяет интеграцию ТРКМ и элементы ТРИЗ-педагогика. Что же включает в себе такое звучное понятие ТРИЗ?

ТРИЗ — это теория решения изобретательских задач, которая представляет собой набор методов, объединённых общей теорией. ТРИЗ помогает в организации мышления изобретателя при поиске идеи изобретения, и делает этот поиск более целенаправленным, продуктивным, способствует нахождению идеи более высокого изобретательского уровня. Основным инструментом ТРИЗ являлся алгоритм решения изобретательских задач (АРИЗ). АРИЗ представляет собой ряд последовательных логических шагов, целью которых является выявление и разрешение противоречий, существующих в технической системе и препятствующих ее совершенствованию. В действительности каждый ребенок, независимо от возраста и уровня способ-

ностей, получает шанс на создание творческого продукта. «Творчеству можно научить!» и «Творцом может стать каждый!». Но, чтобы творить, одного желания мало. Нужен инструмент, нужна методика, позволяющая достигать результатов каждому желающему. Мы решили использовать данный инструмент в работе с одарёнными детьми.

Технологизация ТРИЗ-педагогика:

1. Технология развития творческого воображения, позволяющая овладеть приёмами снятия психологической инерции;
2. Технология критического мышления, позволяющая выявить положительные и отрицательные стороны созданного продукта;
3. Методология решения проблем, основанная на законах развития систем, общих принципах разрешения противоречий и механизмах приложения их к решению конкретных творческих задач (ОТСМ) — общая теория сильного мышления);
4. Воспитательная система, построенная на теории развития творческой личности (ТРТЛ)

В процессе деятельности учащиеся постепенно овладевают алгоритмом решения изобретательских задач. Решение задач не происходит спонтанно, предусмотрена логичность, планомерность:

- выполняется диагностика проблемы, изучаются причины, намечается цель и направления решения задачи;
- осуществляется построение модели проблемы, приведение её к более стандартному формату;
- включаются творческие способности и знания решателя проблемы, привлечение других идей со стороны, способствует получению идеального результата;
- выявляются и анализируются физические противоречия;
- рассмотрение новой идеи в различном масштабе или других условиях, прилагаются даже смелые, дерзкие решения.

Таким образом, Технология ТРИЗ, словно факел, освещающий путь в темноте, не позволяет блуждать в тёмных лабиринтах бытия.

Ребёнок, владеющий инструментом мыслительных операций создания творческого продукта, заинтересован в дальнейшем совершенствовании. Он активен, самостоятелен, креативен, критически мыслит.

Справедливы слова Ж.-Ж. Руссо «У ребёнка особое умение думать и чувствовать, нет ничего глупее пытаться подменить это умение нашим»

Большую роль в процессе формирования математической компетенции играет и так называемая внутренняя речь: решая задачу, ребёнок рассуждает не вслух, а про себя, как бы разговаривая только с собой. Таким образом, математическая речь служит важнейшим средством изучения процесса мышления, уровень развитости речи используется также как один из важнейших критериев мыслительного развития школьника. Развитость творческого воображения школьников обогащает эмоциональный мир ребёнка, как следствие, развивает математические способности. Поэтому важная роль творческого воображения неоспорима. Любое познание нового связано с необходимостью что-то представить, вообразить, оперировать абстрактными образами и математическими понятиями. Сформированное воображение обеспечивает ребёнку новый, необычный взгляд на мир.

Критическое мышление — инструмент педагога в развитии творческого воображения, необходимое условие формирования математической грамотности школьников.

Мы, учителя начальных классов, призваны к реализации модели компетентностного образования.

Через стратегии критического мышления учитель создает условия для становления ученика субъектом учебно-познавательной, творческой деятельности, для развития у ребёнка мыслительных умений, необходимых для успешного обучения в школе. Не менее важно и то, что стратегии критического мышления помогают эффективно оценивать результаты мыслительных умений, с охватом личностных результатов, системно — деятельных и предметных результатов по мате-

матике, которые обозначены в требованиях к учебным программам для развития функциональной грамотности младших школьников.

Все формы и приемы деятельности могут применяться абсолютно по всем направлениям.

Рассмотренные вариации интеграций позволяют сделать работу на уроках математики более эффективной, интересной и творческой, а главное — результативной. Человек, обладающий творческим критическим мышлением, отличающийся высоким уровнем творческого воображения, компетентный, конкурентоспособный отвечает всем требованиям современного общества. Он умеет видеть проблемы и перспективы, ставить чет-

кие задачи, разрабатывать оптимальные пути к их достижению. Он обладает ясным, оригинальным, независимым мышлением, готов к самореализации и самовыражению. Таким образом через использование эффективных приемов обучения математике формируется математическая грамотность обучающихся начального уровня образования — степень способности определять и понимать роль математики в окружающем мире, высказывать хорошо обоснованные математические суждения и использовать математику в целях удовлетворения потребностей, присущих созидательному, заинтересованному и мыслящему человеку.

Информационно-коммуникативная компетенция — ключевое понятие современного начального образования

**Алена
Александровна
РАХИМОВА,**
учитель начальных
классов
Школы-гимназии
города Тобыл.
Костанайская
область.

Запросы современного общества ставят перед образованием задачи повышения его качества. Необходимо развивать таких обучающихся, чей профессионализм сейчас определяется не только объемом знаний, но и умением ориентироваться в информационных потоках, оставляя в памяти самое значимое, а также умением находить недостающую информацию. Кроме того, высо-

кий уровень обученности характеризуется опытом применения полученных знаний и умений, как по образцу, так и в новой, нестандартной ситуации.

При этом имеется в виду, как личностное развитие учеников, так и формирование таких его качеств, как умение договариваться с одноклассниками или взаимодействовать с окружающими. Все это указывает на необходимость овладения ключевыми компетентностями и как следствие, информационно-коммуникативной компетентностью.

Информационно-коммуникативная компетенция — это значимое интегративное качество личности, характеризующее умение самостоятельно искать, отбирать нужную информацию, анализировать и представлять её; моделировать и проекти-

ровать объекты и процессы, реализовывать проекты, как в индивидуальной сфере, так и при работе в группе. Иными словами, информационно-коммуникативная компетентность объединяет в себе коммуникацию, работу с информацией, выполнение социальной роли, толерантное отношение к партнеру по общению, умение создавать оптимальное коммуникативное

пространство, интеграцию IT-знаний и личных качеств в более общую способность действовать в пространстве информационных ресурсов Интернет, умение организовывать внутренние и внешние информационные ресурсы, освоение новых знаковых систем и другое. Она рассматривается как неотъемлемая структурная составляющая профессиональной компетенции младшего школьника и означает его

способность удовлетворять информационные потребности в профессиональной сфере и умение транслировать переработанную информацию. Весь процесс формирования информационно-коммуникативной компетентности рассматривается как система, характеризующаяся открытостью, динамичностью, концептуальностью.

Информационно-коммуникативная компетентность концентрирует в себе всю совокупность качественно новых знаний, умений и навыков:

- знания об информации в целом и о видах ее поиска, сбора и хранения, систематизации, обработки, о способах представления информации;

- умения ориентироваться в информационных потоках, то есть в способности находить актуальную, необходимую и достаточную информацию; умения ее обрабатывать и интегрировать согласно уровню понимания участников коммуникационного процесса; умения использовать современные технологии для презентации информационных продуктов и умения защищать данный продукт;

- навыка как опыта применения всех полученных знаний, умений в деятельности или по образцу, или в новой, нестандартной ситуации.

Мы с учениками учимся создавать к урокам математики, русского языка, литературного чтения, познания мира, естествознания:

- викторины;
- интерактивные игры;
- инновационные методы;
- тесты;
- квесты;
- 3д слайды;
- видеослайды;
- мультислайды.

То есть, информационно-коммуникативная компетентность характеризует качественные показатели личности, включающие в себя единство теоретической и практической готовности.

Она рассматривается как структурная составляющая компетенции и означает его способность удовлетворять информационные потребности в профессиональной сфере и умение транслировать переработанную информацию в процессе коммуникации.

Литература:

1. Астафьева, О.Н. Информационно-коммуникативная компетентность личности в условиях становления информационного общества / О. Н. Астафьева, О. А. Захарова.

URL: [www.Ural-yeltsin.ru / usefiles / media / Astafieva_Zaharova.doc](http://www.Ural-yeltsin.ru/usefiles/media/Astafieva_Zaharova.doc);

2. Баранова Н. Мировые digital-тренды: как интернет распространяется по земному шару. Режим доступа URL: <https://te-st.ru/2017/02/16/global-digital-trends-2017>;

3. Михайлова Н.Ю. Традиционный и онлайн уроки: Традиции и инновации. URL: http://ext.spb.ru/2011-03-29-09-03-14/131-edu-tech/17504-Traditsionnyy_i_online_uroki_traditsii_i_innovatsii.html

Развитие навыка самообучения (умение работать с информацией) через применение технологии проектированного обучения (карточка- схема) на уроках математики

Образование ежедневно претерпевает изменения, которые вызваны быстро меняющимися запросами общества и тенденциями современной культуры молодёжи. Одной из тенденций является минимальные затраты времени на получение необходимой информации. Молодое поколение черпает информацию из социальной сети «TikTok», что напрямую влияет на восприятие информации в виде коротких и ярких видео или картинок. Поэтому восприятие и воспроизведение информации, представленной в виде долгих рассуждений, демонстраций видео и образцов решения заметно снизилось, это отмечает статистика исследований в области образования. С целью повышения уровня усваиваемости учебного материала было принято решение провести исследование «Action Research» и определить отправную точку, которая позволит повысить интерес к предмету математика, а также будет положительно влиять на восприятие и усвоение учебного материала. Впоследствии разработать и внедрить методику для повышения результатов обученности учащихся.

Современное образование стремится использовать инновационные методы и технологии, чтобы сделать учебный процесс более интересным и эффективным. Один из таких методов — использование графических органайзеров (карточка-схема) на уроках математики. Создание таких схем способствует развитию навыка самообучения учащихся, помогает им лучше усваивать материал и стимулирует интерес к предмету. В данной статье мы рассмотрим, каким образом создание и использование подобных карт-схем способствует развитию навыка самообучения на уроках математики.

Карты-схемы представляют собой графиче-

ческие схемы, диаграммы или таблицы, которые помогают организовать и структурировать информацию. Создание собственных графических органайзеров позволяет активно вовлекать учащихся в учебный процесс. Они должны самостоятельно анализировать и организовывать информацию, что развивает их критическое мышление и способности к самостоятельному решению задач.

Графические органайзеры предоставляют визуальное представление сложных математических концепций. Они помогают ученикам лучше понимать и запоминать абстрактные понятия, визуализировать связи между ними и осознавать базовые принципы. Такой подход делает уроки математики более наглядными и интересными, что способствует развитию навыка самообучения.

Создание и анализ данных карт требует от учащихся активного участия и самостоятельного мышления. При их составлении они должны анализировать математическую информацию, определять взаимосвязи и визуализировать их с помощью графических элементов. При этом они также учатся критически оценивать эффективность созданной карты-схемы и корректировать их для лучшего понимания материала.

Создание подобных схем позволяет учащимся самостоятельно обучаться и углублять свои знания в математике. Они могут использовать органайзеры для самостоятельной подготовки к урокам, систематизации материала и повторения пройденного. Такой подход развивает у них навык самоорганизации и самообучения, что важно для дальнейшей успешной учебы.

Одним из преимуществ использования графических органайзеров на уроках математики является их разнообразие. Сущест-

вует множество типов органайзеров, которые можно применять для различных математических концепций. Например, для изучения геометрии можно использовать визуальные диаграммы, показывающие взаимосвязь между элементами различных геометрических фигур. Пояснительные записки к уже готовым продуктам позволяют детализировать некоторые моменты и углубить понимание некоторых процессов. Для решения задач по алгебре можно использовать графики или таблицы, чтобы представить зависимости между переменными. Важно предоставить учащимся возможность самостоятельно выбирать и создавать органайзеры, подходящие для конкретного математического понятия.

Создание и использование графических органайзеров на уроках математики также способствует развитию навыка анализа и рефлексии. Учащиеся могут оценивать свои проекты, определять эффективность использования различных графических элементов, а также видеть, как они помогают им лучше овладеть математическими концепциями. Это помогает им стать более осознанными и ответственными учениками, способными анализировать и улучшать свои навыки самообучения.

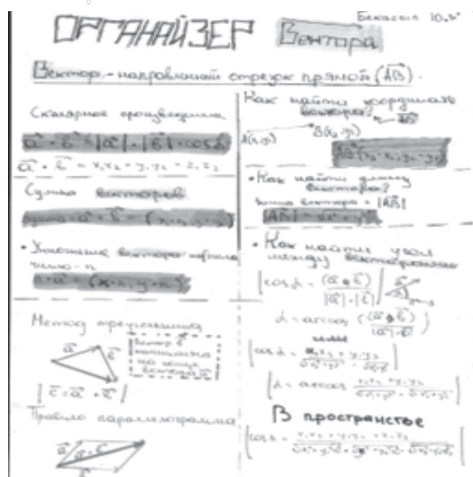
Графические органайзеры можно использовать не только как индивидуальное учебное средство, но и как средство взаимодействия в классе. Учащиеся могут обмениваться своими работами, объяснять их своим одноклассникам и обсуждать различные стратегии и подходы. Это способствует коллективному

обучению, развитию навыков коммуникации и сотрудничества, а также укрепляет уверенность в своих математических знаниях и умениях.

Исследование о применении карт-схем по повторению и изучению нового материала проводится в 10 классе. Исследование проводится в несколько этапов:

- 1) сбор и анализ данных полученных в результате анализа разработанных учащимися органайзеров;
- 2) коррекция и индивидуальная работа с каждым из учащихся по улучшению конечного продукта;
- 3) определение основных моментов, вызывающих трудность при создании подобных карт;
- 4) сравнительный анализ результатов нескольких классов с применением карт и без них;
- 5) выводы и анализ полученных данных исследования.

Проводимое исследование на определение эффективности использования самостоятельно разработанных графических органайзеров учащимися 10 класса показывает, что их применение позволило некоторым учащимся улучшить свои знания по изучаемому разделу, а некоторые из них смогли оказать помощь другим по структурированию материала с целью удобства использования схем и алгоритмов решения. Некоторые учащиеся объединили свои работы и дополнили их опираясь на работы друг друга. Некоторые из работ представлены ниже.

анализ графических органайзеров способствует развитию навыков анализа и рефлексии, а интерактивное использование органайзеров способствует коллективному обучению и развитию коммуникационных навыков. Внедрение этого подхода в учебный процесс способствует более глубокому пониманию математических концепций и повышает интерес к предмету.

Список литературы

1. Стратегия «Казахстан – 2050» https://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs (Дата обращения: 19.02.2024).
2. Жетписбаева Б.А., Кубеева А.Е., Мазачова Н. (2016) Расширение профессиональных функций педагогов при интегрированном обучении предмету и языку. Вестник Карагандинского университета. Серия «Педагогика». №4 (84). С. 8-15.

Заключение

Использование графических органайзеров на уроках математики является эффективным средством развития навыка самообучения учащихся. Они помогают структурировать информацию, визуализировать математические концепции, развивать критическое мышление и способности к самостоятельному решению задач. Кроме того, создание и

**А.С. КОВАЛЁВ,
В.А. СОБОЛЕВА,**

**Учителя математики филиала
«Назарбаев Интеллектуальная школа
химико-биологического направления
г. Петропавловск» автономной
организации образования «Назарбаев
Интеллектуальные школы».**

Формирование читательской грамотности на уроках обучения грамоте

Речь — основа всякой умственной деятельности. Умения учеников сравнивать, классифицировать, систематизировать, обобщать полученные знания формируются в процессе речевой деятельности. Речь — это средство коммуникации, применение языка для общения, для передачи своих мыслей, намерений, чувств. Речь — это способ познания действительности. Хорошее владение языком способствует успешному познанию сложных связей в природе и в жизни общества. Дети с хорошо развитой речью всегда успешнее учатся по разным предметам.

Одна из предметных компетенций — читательская грамотность, описывающая цели функциональной грамотности, на формирование которой направлено образование казахстанских школ, описывают следующие способности учащихся: иметь навыки общения на казахском языке, русском и иностранном языке; уметь быть мотивированным к общению.

Функциональная грамотность обучающихся начального уровня образования рассматривается, как способность использовать все постоянно приобретаемые в жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений.

Функционально грамотная личность — это человек, ориентирующийся в мире и действующий в соответствии с общественными ценностями, ожиданиями и интересами.

Основные признаки функционально грамотной личности: это человек самостоятельный, познающий и умеющий жить среди людей, обладающий определёнными качества-

ми, ключевыми компетенциями.

Компоненты функциональной грамотности: знания сведений, правил, принципов; усвоение общих понятий и умений, составляющих познавательную основу решения стандартных задач в различных сферах жизнедеятельности;

- умения адаптироваться к изменяющемуся миру; решать конфликты, работать с информацией; вести деловую переписку; применять правила личной безопасности в жизни;

- готовность ориентироваться в ценностях и нормах современного мира; принимать особенности жизни для удовлетворения своих жизненных запросов; повышать уровень образования на основе осознанного выбора.

Грамотность чтения: степень способности к осмыслению письменных текстов и рефлексии на них, к использованию их содержания для достижения собственных целей, развития знаний и возможностей, для активного участия в жизни общества. Оценивается не техника чтения и буквальное понимание текста, а понимание и рефлексия на текст, использование прочитанного для различных целей.

Начальное образование имеет свои особенности, и отличается от последующих этапов школьного образования. Оно является базой, фундаментом всего последующего обучения. Так как в этот период идёт формирование основных учебных умений, навыков и способов деятельности, познавательных интересов и познавательной мотивации. Если учитель начальных классов способствует созданию благоприятных условий для обучения, то происходит формирование метапознания, самосознания и самооценки ребенка.

В силу своих возрастных особенностей,

вокабуляр первоклассника находится на стадии формирования и развития. Дети очень часто не могут подобрать слова, чтобы выразить свои мысли, дают неточные определения, заменяют близкими по звучанию словами, часто не подходящими по смыслу. Из-за этого их ответы часто неуверенные, неконкретные, неполные. В погоне за программным материалом учителя начальной школы часто упускают момент для развития речи, для пополнения активного словарного запаса учащихся. Если рассматривать данную проблему видно, что все виды работ способствуют повышению активного словарного запаса детей: это и критическое мышление, и новые подходы в обучении, и правильное использование ИКТ, и учёт возрастных особенностей детей, и оценивание, и даже работа с талантливыми и одарёнными.

Таким образом, видя актуальность и важность развития речи учеников начальной школы, пополнение их вокабуляра, учитывая научные исследования и новые подходы в преподавании и обучении, выяснили, как диалогическое обучение способствует пополнению словарного запаса учеников 1 класса на уроках обучения грамоте.

Под «диалогическим обучением» понимаем диалог между всеми участниками учебного процесса, построенный на активном взаимодействии друг с другом. Основное отличие диалогического стиля обучения от традиционной передачи знаний заключается в том, что ученик не получает знания в готовом виде, а открывает новые знания в сотрудничестве и при поддержке взрослого или более успешного ученика. Таким образом, ребенок учится самостоятельно решать проблемы, учится искать разные решения.

При само- и взаимооценивании учащихся по критериям, дети рассуждают, говорят, и в их словарь входят новые речевые обороты.

Уже с первых уроков мы продумала задания для работы в парах, группах сменного состава. Каждый вид работы сопровождался подведением некоего итога: что знаем? Что сделать, чтобы узнать больше? И детей под-

водили к тому, что нам может помочь не только учебник, но и ответы одноклассников. Мы пытались научать их внимательно слушать высказывания друг друга. Очень много видов работ было проделано в группах, и каждый раз мы видели: в результате их общения получался реальный результат.

Учитывая возрастные особенности детей, применяла игровые приёмы на уроках: то мы иностранцы, приехавшие в столицу, то журналисты, то дизайнеры. В течение всех уроков, на каждом этапе, выполняя любую работу, мы пыталась делать акцент на новых словах и понятиях по теме. Зная, что в данном возрасте мышление детей наглядно-образное, а по каналу восприятия ребята в основном визуалы и кинестеты, с помощью детей вывешивали новые понятия — слова на схематическую карту Казахстана, которая помогала ученикам на протяжении всех уроков строить свои ответы, задавать друг другу вопросы.

Впервые попробовали использовать фотоматериалы, как источник информации. Из предложенных фотографий группе надо было отобрать только те фотографии, в которых отражена информация по теме малая и большая Родина, используя их, подготовить постер. Вообще попытались на своих уроках отойти от учебника. Брали статьи из энциклопедий, Интернет-ресурсов, распечатывала их на отдельных листах для каждого ученика, чтобы они могли в них делать пометки.

Продумывали и творческие задания с использованием аудио- и видеозаписей: «Прослушать аудиозаписи, видеозаписи, выбрать одну, разучить один куплет с припевом, подготовиться к выступлению».

И, наверное, самое главное, попытались поменять свой фокус на уроке — направить его на ученика, на его потребности и интересы, на то, как он обучается, а не на сам процесс обучения. Захотелось построить свою работу так, чтобы абсолютно все дети были включены в процесс познания. А для этого старались продумать для каждого ребёнка задание, вид работы.

Все новшества внесённые в уроки показали, что их использование через диалогическую беседу влияет на развитие речи и повышение словарного запаса в частности.

Составив среднесрочное планирование, представили общую картину серии последовательных уроков, определили ожидаемый результат, который должна была получить от детей к концу четвёртого урока.

Анализируя свои уроки, пришли к пониманию, что начинать работу в группах, необходимо с совместного составления правил работы в группе, чёткого продумывания состава группы в соответствии с целями и задачами урока. Возможно, это бы уменьшило количество конфликтов, способствовало бы более плодотворной и продуктивной работе.

Только на третьем и четвёртом уроке стало получаться нами задуманное. Увидели активную работу детей, их удовлетворённость от создания коллективных постеров, их презентаций.

Проводимые уроки детям понравились. К данному выводу пришли, изучая результаты рефлексии в конце уроков. Не было ни одного урока, где бы ребята показали отрицательные эмоции. Только улыбающиеся смайлики, только яблонька «всё понравилось, всё понял, могу помочь другому объяснить мате-

риал». Яблонька «ничего не понял» так и осталась без листьев, цветов и плодов. Малыши очень отзывчивы на выполнение подобного рода заданий.

Чтобы проследить качественный и количественный словарный запас детей, был выбран опрос в виде интервью до и после серии уроков. На наш взгляд, он дал более полную и точную информацию, чем, если бы мы выбрали анкетирование, поскольку ученики 1 класса затрудняются изложить свои мысли в устной форме, и тем более это было бы сложнее сделать в письменном виде. Результаты интервьюирования показали, что те стратегии, которые мы применяли на всех четырёх уроках, были эффективны. Речь учащихся поднялась на ступеньку вверх.

Не все запланированные изменения нам удалось реализовать на практике. Изучив все свои материалы – выводы и анализы по ним, выстроили для себя ряд конструктивных предложений, которые можем использовать в своей дальнейшей педагогической практике.

Елена Николаевна СТЕШЕНКО,
учитель начальных классов
КГУ КШЯДС имени Касыма Ахмирова,
район Байтерек,
Западно-Казахстанская область.

Применение цифровых технологий в игровых вокальных техниках на уроках музыки и занятиях дополнительного образования

Аннотация:

В методической разработке представлено описание мастер-класса по работе над вокально-техническими навыками в младших классах общеобразовательных школ города.

Контингент участников: учителя музыки и педагоги дополнительного образования, учащиеся школ города:

1. Стеценко Татьяна Александровна — Олесиук Виктория, учащаяся 6 класса, КГУ «Школа-гимназия № 10 отдела образования города Рудного» Управления образования акимата Костанайской области.

2. Жаканина Венера Тюлегеновна — Пайглит Тимур, учащийся 4 класса, КГУ «Общеобразовательная школа №18 отдела обра-

зования города Рудного» Управления образования акимата Костанайской области.

3. Аринович Елена Ивановна — Абишева Тамирис, учащаяся 3 класса, КГУ «Гимназия №2 отдела образования города Рудного» Управления образования акимата Костанайской области.

Место проведения: КГУ «Гимназия №2 отдела образования города Рудного» Управления образования акимата Костанайской области.

Пояснительная записка.

Мастер-класс состоит из трёх этапов:

- речевой и вокальный этап;
- работа над песней с помощью игровых техник;
- концертно-исполнительская деятельность.

Вокал — это самое древнее музыкальное искусство, способствует раннему выявлению и развитию юных дарований. Наилучшим образом это умение развивается на индивидуальных занятиях по вокалу, где начинающий вокалист посредством кропотливой, практической работы овладевает не только специальными приёмами правильного певческого дыхания, вокально-интонационными и артикуляционными навыками, но также решает важнейшие исполнительские задачи, связанные с выразительным и эмоциональным раскрытием образного содержания произведений, с пониманием стилевых особенностей вокального творчества композиторов разных эпох.

Цифровые технологии — это все виды технологий, связанные с использованием компьютеров и портативных электронных устройств (планшетов, смартфонов и пр.). К цифровым устройствам относятся электронные инструменты, устройства, системы и ресурсы, которые производят, хранят и обрабатывают информацию в различных форматах.

Использование цифровых технологий на уроках музыки и вокальных занятиях является универсальным средством наглядности, которое помогает расширить кругозор учащихся, побудить детей самостоятельно до-

бывать информацию, сформировать интерес к предмету, делая обучение ярким, запоминающимся, интересным. Во время проведения мастер-класса цифровые технологии используются на всех его этапах. Чтобы занятие было продуктивным, живым, насыщенным и разнообразным широко использованы игровые техники, в том числе с применением видеоредактора Movavi. С помощью видеоредактора можно выполнять различные вокальные приемы и упражнения, способствующие

разучиванию песенного материала, что программирует на более качественный результат и эффективность занятия.

Практическая значимость:

- одновременно с работой над вокально-техническими навыками на занятии используются элементы здоровьесберегающих технологий, комплекса упражнений, направленных на сохранение и укрепление здоровья ребёнка;
- применение цифровых технологий в игровых вокальных техниках для развития творческого потенциала учащихся на уроках музыки и занятиях дополнительного образования;
- формирование доброжелательных отношений при взаимодействии обучающихся друг с другом, создание атмосферы непринужденности и заинтересованности во время занятия.

Цель мастер-класса: обмен опытом, повышение уровня самооценки и профессионального мастерства преподавателей в процессе активного педагогического общения.

Задачи:

- развитие вокально-технических и ис-

полнительских навыков на основе индивидуальной и ансамблевой работы над упражнениями, репертуаром вокальных произведений;

- показ практической значимости использования комплекса вокальных упражнений и мотивация педагогов на использование в практической деятельности комплекса упражнений на занятиях;
- развитие творческих способностей обучающихся при использовании современного программного обеспечения;
- воспитание бережного отношения к голосу вокалиста.

Оборудование: синтезатор; компьютер; ноутбук; телевизор; флэш-карта; ноты произведений для преподавателей; микрофоны.

Дидактический материал: разработанные упражнения в видео приложении для разучивания песенного материала.

Раздаточный материал: ноутбуки с применением видеоредактора Movavi; текст песни; аудиозаписи.

Ожидаемый результат: при помощи цифровых технологий обучающиеся знакомятся с песенным материалом и разучивают его путем применения различных вокальных игровых техник и приемов, демонстрируя в конце занятия готовый сценический номер, как результат проделанной работы.

Ход мастер-класса

Коллаборативная разминка — создает атмосферу доброжелательности, позволяет активизировать и настроить обучающихся, снимает напряженность, несет в себе здоровьесберегающую функцию, которая направлена на укрепление дыхательной системы организма и улучшение кровоснабжения. Дети выполняют упражнения на свободу дыхательного аппарата по показу педагога.

Первый этап мастер-класса — распевание — одна из важнейших форм репетиционной работы, является способом подготовки голосов к пению, так и средством совершенствования вокально-речевых навыков.

Вокальные упражнения предполагают настройку голосового аппарата.

К настроечным упражнениям относятся те, которые в начале занятий приводят голосовой аппарат в «рабочее состояние», способствующие естественному и непринужденному звукоизвлечению. Может применяться различный музыкальный материал, на котором формируются вокально-технические навыки. Это материал, лишенный образного содержания (гаммы, отрезки звукоряда, трезвучия и т.д.), а также попевки (небольшие и несложные песни, или отдельные фразы из вокальных произведений).

В начале каждого упражнения, какую бы

цель оно не преследовало, отрабатывается единство вдоха, одновременность вступления, единство и чёткость какого-либо типа атаки (в основном — мягкой), единство звуковой позиции, нюанса. Располагают упражнения обычно в виде модулирующей секвенции по полутонам вверх и вниз.

В начале распевания, учитывая необходимость приведения голосового аппарата в рабочее состояние, целесообразно применять привычные, несложные, хорошо впетые упражнения. На таких упражнениях быстрее достигается нужное звучание.

При распевании нужно петь в полный голос, но необходимо избегать и форсированного звука (нарочно предельно громкого и уже некрасивого), а также жёсткой атаки звука (резкого акцентированного начала ноты) и перехода на крик. Можно распеваться на одних и тех же любимых и удобных упражнениях, а можно и менять, чередовать распевки, чтобы решать необходимые задачи.

1. Субтон — характерный приём эстрадно-джазового вокала — это пение с придыханием, похожий на особый шёпот. Прием, и применяется на некоторых, отдельных фразах для выражения особых чувств, для создания определенного эффекта нежности, отдаленности, мистики и т.д. Следует знать, что так как при использовании техники субтон, голос испускается с большим количеством воздуха

и это влечёт за собой быстрое расходование воздуха. Там, где хватило бы дыхания на целую фразу, при пении на субтоне его хватит лишь наполовину.

2. Вокальное упражнение на расширение диапазона «Яблочко».

Развитие диапазона в каждом упражнении происходит за счёт постоянного повторения нот, которые уже некомфортны для взятия. Через некоторое время они кажутся несложными, тогда можно работать дальше. Главная задача — спеть все максимально возможные для собственного диапазона звуки, от самого

низкого до самого высокого. Нужно плавно переходить от нижних к высоким нотам. С каждым разом будет проще.

Второй этап мастер-класса — разучивание песни.

Цель: развивать у детей музыкальный слух, певческие навыки, творческое фантазирование и анализ в процессе знакомства с песней.

Задача: разучить песню (мелодию, текст, ритм), используя игровые и цифровые технологии.

Основная особенность такого сочетания методов заключается в том, что дети разучивают песню не привычным способом (по фразам и куплетам); это происходит ненавязчиво, в процессе творческого поиска самих обучающихся.

Для работы мы взяли песню композитора А. Броневицкого и поэта М. Яковлева «Хорошо» и показали, как можно разучить с детьми песню без заучивания ее по куплетам, используя музыкально дидактические игры в цифровом формате. При этом, в процессе работы мы акцентируем внимание обучающихся на основные средства музыкальной выразительности — мелодию, ритм, темп, музыкальную форму. Такая форма музыкально-сенсорного развития учит детей действовать самостоятельно и контролировать собственное исполнение.

На мастер-классе применены следующие игровые вокальные техники:

1. На первоначальном этапе мы даем установку о том, что музыка — живая, у нее, как и у человека есть «дыхание», «бьется сердце» и есть «пульс».

«Дыхание в музыке». Детям предлагается послушать мелодию, которую напевает учитель, и там, где он делает остановку (дыхание), ребята передают по кругу какой-либо предмет. Движение останавливается, как только учитель снова продолжает исполнять мелодию.

2. Следующий этап работы связан с пульсацией. Детям предлагается послушать пульс у человека и у музыки.

«Пульс в музыке». Учитель продолжает напевать все ту же мелодию песни, сопровождая свое пение пульсацией с помощью шумового инструмента. Затем это задание выполняется в паре с учеником.

3. Следующий этап работы способствует развитию у детей творческой активности, чувства метроритма, импровизационности и умению предслышать:

«Заполни паузу ритмом». В цифровой программе звучит уже знакомая мелодия. Дети во время остановки музыки заполняют паузу хлопками, как-бы «проигрывая» ее ритмическое продолжение.

4. «Закончи мелодию». Данная игровая техника способствует развитию ладотонального слуха, звуковысотных навыков и творческого мышления обучающихся.

Цифровая программа воспроизводит мелодию песни без последнего звука в музыкальной фразе, дети заканчивают фразу устойчивым звуком.

5. Следующий вид игрового творчества способствует активному развитию у детей внимания, музыкальной памяти и творческой фантазии:

«Продолжи фразу». С помощью цифровой программы учащимся предлагается продолжить или допеть незаконченную музыкальную фразу.

6. «Мнемотехника». На последнем этапе

разучивания песни учащиеся самостоятельно воспроизводят или подбирают танцевальные движения и слова к песне. Прием «мнемотехники» — специально разработанный способ, облегчающий запоминание. В данном случае «мнемотехника» осуществляется параллельно с изображением в видеоредакторе.

Третий этап мастер-класса — концертное выступление учащихся, как результат совместной работы.

Детям предлагается познакомиться со словами той самой мелодии, под которую они выполняли творческие задания, и исполнить ее под фонограмму с танцевальными движениями. Учащиеся исполняют песню «Хорошо», как законченный концертный номер со словами и танцевальными движениями.

Вывод:

Древняя китайская мудрость: «Скажи мне, и я забуду; покажи мне, и я запомню; дай мне действовать самому, и я научусь».

В данной методике учащиеся самостоятельно постигают глубокий смысл музыки, ее логичность и завершенность. В процессе разучивания песни они познакомились со средствами музыкальной выразительности (мелодией, ритмом, темпом), анализировали, знакомясь с каждым из них практически.

Ссылка на видеохостинг: <https://youtu.be/PX2dm51Ew74>

Татьяна Александровна СТЕЦЕНКО,
учитель музыки и педагог дополнительного
образования КГУ «Школа-гимназия №10
отдела образования города Рудного»

Венера Тюлегеновна ЖАКАНИНА,
учитель музыки и педагог дополнительного
образования

КГУ «Общеобразовательная школа №18
отдела образования города Рудного»

Елена Ивановна АРИНОВИЧ,
учитель музыки и педагог дополнительного
образования

КГУ «Гимназия №2 отдела образования
города Рудного»

Управления образования акимата
Костанайской области.

«Портрет моей мамы» посвященный к 8 Марта

Г.А. КУСПАНОВА,
преподаватель
Детской
Художественной
школы имени
С. Гумарова
г. Уральск,
Западно-Казахстанская
область.

У меня теплое, доброе весеннее-летнее настроение. Сегодня я с нетерпением и радостью иду на урок композиции в 0 (подготовительный класс). Я настроена на позитив. И хотя у меня за плечами не один десяток лет, работы с детьми, я всё равно испытываю необъяснимое волнение. Ведь тема урока не простая, хотя и близкая каждому ребенку.

- Ребята, сегодня у нас с вами очень интересная тема! А рисовать мы будем Маму.

Тема нашего урока «Портрет моей мамы». Мне как преподавателю, даже не надо объяснять тему и много говорить, достаточно лишь только одного предложения.

- Мама — для каждого самый дорогой на свете человек, нам всегда нужны её ласка и забота. Мама всегда поймет и простит. Ребята вы должны не только получать материнскую любовь, но и уметь заботиться о родном человеке.

Дети очень эмоционально реагируют на тему, они проявляют живой интерес, ведь нарисовать надо самого любимого, близкого и родного человека.

Ребята сразу начинают рисовать почти одновременно. Наблюдая за ними, я вижу, что они с любовью и большим желанием рисуют свою маму. В процессе рисования у детей меняется мимика: одни рисуют прикусив губу, другие с открытым ртом, третьи с улыбкой, а четвертые очень серьезные.

Работая над своим произведением, почти у всех подключается речь:

... у моей мамы глаза черные,

... а у моей мамы волосы длинные,

... а у моей мамы вот такие сережки, и т.д. Я вижу, что ребята испытывают удовольствие от процесса работы. Они все стараются каждый по своему, и хотя у многих портреты мам далеки от идеала, все равно лучше них никто не нарисует их маму.

Вглядываясь в рисунки, я вижу, что за простотой — раскрывается целый мир каждого ребенка. Все дети такие разные только у одних тяга к творчеству в генах, а другие рисуют с удовольствием. Почти у каждого сложился свой почерк рисования. Он уже узнаваем. Даже своя цветовая палитра и та отличается! Я, как педагог, рада за своих маленьких художников.

Я еще и еще раз утверждаю, что художественная школа выступает той самой средой, где создаются оптимальные условия для развития творчества ребенка, становления его как личности. Именно здесь формируются у ребят школьного возраста представление об окружающем мире, ценностных ориентаций.

В результате обучения у детей обогащается социальный опыт, приобретаются такие качества как — самостоятельность, общительность, которые помогают ребенку устанавливать гуманные отношения с окружающими людьми.

Изобразительная деятельность способствует расширению мировосприятия и самовыражения.

Я хочу отметить, что и сегодняшний урок имеет много аспектов, хотя его нельзя отнести к экспериментальному или новаторски-нетрадиционному уроку. Он несет в себе добро и свет. Выявляет чувства и эмоции. Урок «Портрет моей мамы» очень эффективен в выявлении внутренних способностей, особенно, личностных проявлений у детей.

В рисунках раскрывается психологический аспект. О радости, тревоге, обиде лучше слов расскажет сам рисунок. В рисунке ребенок передает тот мир, который у него в душе. В изображениях мамы — чаще всего преобладает теплая, светлая гамма, особенно желтый цвет — этот цвет говорит о том, что маму сравнивают с солнцем, которая

несет тепло, добро, уют. Ключевой образ символ — это размер изображения — интересно, но мама чаще всего большая, ей даже тесно на листе она едва умещается в формат листа — этим ребенок подчеркивает, что мама сильная и большая она всегда защитит своего ребенка. А вот если маму изобразили слишком маленькую на листе, здесь стоит задуматься?

Если на лице мамы пусть даже еле заметная улыбка то ребенок передает свою любовь, свое собственное состояние защищенности и уверенности.

Хочу отметить, что есть и межполовые различия в рисовании. Так мальчики больше ориентированы на изображения транспортных средств и техники, изображают маму более конструктивно, немного угловато, у мальчиков и более сдержанная цветовая палитра (преобладание однотонных сочетаний).

Рисунки девочек больше ориентированы на символы красивого (цветы, узоры ..., и т.д.) У них наблюдается стремление к украшению, декоративности — серьги, кулоны, сумочки, кольцо, браслеты, заколки. Мальчиков отличает определенность формы — активность, динамика. У девочек — упорядоченность, детализация, статика, в изображении девочек используются стабильные и округлые формы, а мальчики — острые, мобильные. В образе мамы, естественно отражается ду-

шевный мир каждого ребенка.

К уроку на тему «Портрет моей мамы» я отношусь очень ответственно и серьезно. Я как преподаватель по методике проведения урока ставлю перед собой образовательную, воспитательную, развивающую цели, программное содержание, материал урока. Практические цели — это обязательно в процессе рисования уметь правильно пользоваться краской и кисточками, держать кисть тремя пальцами немного выше с металлической части, обязательно придерживать лист бумаги левой рукой, в процессе рисования после смены красок промываем кисточки самостоятельно выбирать цвета красок, и использовать различные приемы рисования.

Воспитательные цели — это любовь к родным и близким. Развивать у детей наблюдательность, внимание. Формирование эстетических чувств, эмоционального отношения к образу. Воспитывать любовь заботливое и бережное отношение к маме, к семье. Научить замечать прекрасное повсюду, воспитывать чувство восхищения. Воспитывать доброжелательность, уважение к маме, к женщине!

В процессе урока я обязательно поощряю ребят добрыми словами, которые так необходимы детям: - «Какая красивая у тебя мама!»

- «А у твоей мамы такие красивые глаза!»

- «А твоя мама модная и стильная!»

Мамы: Ирина

Мамы: Наталья
Автор рисунка: Элизавета Иосифовна, 6 лет 6 месяцев

Портрет

Мамы: Марина
Автор рисунка: Александра Соколова, 7 лет

Мамы: Анна
Автор рисунка: Ксения Федорова, 6 лет 3 месяца

Портрет

Мамы: Елена
Автор рисунка: Саша Чинарашвили, 7 лет

«Мама: Гуля»
Автор рисунка: Расул Касимов, 9 лет

«Мама: Лена»

жи. Разве что, единственная ведьма — Мыстан кемпір. Зато изобилие широко известных персонажей девушек-красавиц, девушек-батыров — Құртқа, Гүлбарша, Қаракөз, Қыз-Жібек, Баян сұлу, Айман, Шолпан, Қарашаш, Назым и другие, выручающих героев в трудную минуту, спасающих родной на-

род от гибели своей мудростью и добротой, умом и мужеством. Все они — любящие матери, жены, сестры, дочери...

Выйдя в казахскую степь наблюдательному взору откроются тысячи знаков и проявлений извечного уважения и любви кочевника к женщине-матери.

В степи гораздо больше каменных изваяний, посвященных женщине, чем «мужских статуй» это «қыз-тас», «келиншек-тас» и «тас-кемпир» (девичьи камни, женские камни и камни старых женщин), (VI-VII века).

В своем докладе мне хотелось бы отметить тему — защиты материнства и детства.

И в заключении доклада я не говорю мой урок,

Самый дорогой и близкий человек для ребенка — это мама. Тем сложнее ребенку ее нарисовать, постороннюю тетю или девочку запросто. А как нарисовать маму, когда она такая красивая и любимая? Многие дети просто боятся, что они могут испортить этот образ в рисунке. И для мам очень часто бывает откровением, как воспринимает ее ребенок. Например: смоляная брюнетка, может стать на рисунке ребенка блондинкой в бантиках и веснушках.

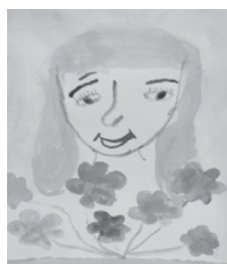
...Тихо наблюдая за увлеченно рисующими детьми я понимаю, что сегодня они рисуют родного и близкого человека — свою маму, а вот завтра в старших классах на уроках композиции им предстоит нелегкая задача изобразить мать — природу, или Родину мать. Вот именно тогда мы

получим плоды своего труда, когда вложим в них не только любовь материнскую но и любовь к Родине. Значит уже сейчас мы воспитываем чувства патриотизма у детей.

А ведь любовь к матери, к женщине, уходит своими корнями в глубь веков и это можно наблюдать в истории казахского (тюркского) народа.

Прежде всего, возьмем казахский эпос-легенды и предания, крылатые слова и сказки. В них трудно найти женские отрицательные персона-

«Мама: Ольга»
Автор рисунка: Алина Зубилова, 6 лет 5 месяцев

лучше сказать наш урок «Портрет моей мамы» был один из самых счастливых уроков для детей, для меня и конечно для мам. Смотрю на своих учеников, и мы вместе испытываем чувство — удовлетворенности и радости. Если после этого урока, ребята придя домой поцелуют маму со словами — «**Мама**

я тебя люблю», их маленькие сердечки станут добрее, то наверное урок удался! Или как говорим, мы учителя — «Урок своей цели достиг».

Қазақстан тарихы пәнінен білім берудің сапасын жетілдіруде түрлі әдістерді қолданудың тиімділігі

**Айнур
Абдикуловна
АХМЕТОВА,
Алматы полиграфия
колледжінің
тарих пәні
оқытушысы.
Алматы қаласы.**

Тарих ғылымы — алдымен адамзатты, әлемді тану, оның өткенін зерделеп болашағына болжам жасауға талпындыратын ғылым болып табылады. Тарихтың көмегімен біз адамзаттың өткен өміріне кеңістік пен уақыт аралығында серуен құра аламыз. Ата тарихымызды білу — бәріміз үшін қасиетті парыз.

Тарих ұлттық өзіндік сана-сезімді және адамгершілік-этикалық нормаларды қалыптастыра отырып, оқытудың дүниетанымдық негізін қалайды. Тарихтың басқа пәндермен өзара байланысы талдау, жинақтау сияқты ортақ логикалық таным әдістерін қолдануға мүмкіндік береді. Қазіргі замандағы тарих пәнінің міндеті — ақыл-ой әлеуеті жетілген, өткенді есте сақтай алатын, өзінің ұлттық бастауын жақсы білетін, бұл дүниеде өзінің орнын таба алатын тұлғаны қалыптастыру. Кез келген ортада еркін пікір алмаса алатын, өз көзқарасын дәлелдеп, қорғай алатын белсенді азамат тәрбиелеу үшін оқыту үдерісінде жаңа тәсілдерді тиімді пайдалану қажет. Оқытудың әдістерін таңдау көптеген факторлармен, білім берудің маңызды және сабақтың мақсаттарымен, оқушылардың мүмкіндігімен, пайдаланатын жүйенің ерекшеліктерімен анықталады.

Еліміздің білім саласында жастарды біліммен сусындатып қана қоймай, олардың көзі ашық, зиялы, адамгершілігі мол, жауап-

кершілікті мойнына ала білетін тұлға ретінде қалыптасуына көп көңіл бөлінуде. Жаңа технологиялар дамыған заманда түрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, сабақ ұйымдастыру жетістікке жетелейді. Қазақстан тарихы пәні бойынша оқушылардың есте сақтау қабілетін арттыру мақсатында сабақта тиімді әдістер қолданудың орны ерекше. Кез келген пән бойынша бұрыннан қолданылып келе жатқан ойын сабақтары оқушыны сергітеді, белсенділігін арттырып, ойлау қабілетін дамытады.

Тарихты оқытудың бүгінгі таңда түрлі әдістері қолданылып жүр. Тест түрінде білімін тексеру, баяндау, сұрақ-жауап, т.б. Тарих пәнін оқыту әдісі жайлы ортақ ой-тұжырымдар жоқ. И.Я. Лернер тарихты оқытудың әдістерін жүйелеуге талпыныс жасады. Ол оқытушы мен білім алушы мүдделерінің бір жерден шығуы оқыту әдісінің нәтижесін көрсетеді дегенге саяды. Сондықтан кез келген әдіс оқытушылық және оқу мүдделерін анықтауы қажет.

Білім қалыптасуының бастапқы сатысында мәліметтерді меңгеру әдісіне түсіндірушілік-көрнекілік әдісі сәйкес келеді. Мұнда оқытушы көрнекіліктің әр түрлісін қолдана алады. Мысалға карталар, видеолар, суреттер, т.б.

Оқытудың екінші әдісі — репродуктивті әдіс. Оның мағынасы берілген тапсырма бойынша есіне түсіру. Оқытушының айтқанын баяндап беру, тарихи тұлға жайлы әңгімелеу, сұрақтарға жауап беру, хронологиялық кестелер құру, т.б.

Зерттеу әдісі — туындаған мәселе бойынша білім алушының өз бетінше жұмыс істеуі. Білім алушы дайын білімге жүгінбейді, ғылыми танымға тап болады. Яғни, бұл білім алушының шығармашылық қабілетінің дамуына өз ықпалын тигізеді. Бұл әдіс білім алушының

қаншалықты білімді игергендігін, жетістіктерін көрсетеді.

Эвристикалық әдіс Қазақстан тарихы пәнін оқытуда маңызды қызмет атқарады. Мұнда оқытушы мәселелерді қарапайымнан күрделіге қарай шешу жолдарын ұсынады. Кішкентай мәселелер үлкен мәселелердің жолдарын ашуға көмектеседі.

Тарихты оқытудың тағы бір әдісі – күрделі баяндау әдісі. Яғни оқытушы күрделі мәселелердің шешу жолдарын көрсетеді. Бұл оның ғылыми білімінің жоғарылығын байқатады.

Проблемалық оқыту әдісі – мұның мәнісі оқытушы жаңа тақырыпты баяндар алдында, немесе оның белгілі бір маңызды мәселесін түсіндіруге кіріскенде білім алушылардың алдына проблема қояды, оның шешілуі туралы ғылыми болжам жасайды, соған жетудің әр түрлі жолдарын, нұсқаларын ұсынады. Білім алушылар оқытушының

әңгімесін зер сала тындай отырып, проблеманы шешу логикасын қадағалайды, алдын ала жасалған ғылыми болжамдардың, шығарылған қорытындылардың қаншалықты дұрыстығын, дәлелділігін аңғарады.

Сабақтарымда білім алушыларға тарихи дебат, КТК, пікір-сайыс, сот отырысы әдістерін тиімді қолданып келемін. Бұл сабақтар білім алушылардың сыни ойлау жүйесін дамытады. Одан басқа тақырып бойынша модель құру, эксперимент жүргізу және талдау, сөзжұмбақ құрастыру сынды креативті тапсырмалар білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін шындай түседі. Аталған әдіс-тәсілдер Қазақстан тарихы сабағын оқытуда тиімді болып табылады, себебі білім алушылар сабаққа бар ынта-жігерімен және қызығушылығымен атсалысады. Осылайша, жоғарыда көрсетілген түрлі әдістердің көмегімен Қазақстан тарихы пәнін оқытуды дұрыс жолға қоюға болады.

Шырақтың ерлігі

Айжан
Тоханқызы
ДАНЛЫБАЕВА,
«ZERDE» мектеп-гимназиясының
тарих пәні мұғалімі.
Алматы қаласы

Зерттеу сұрағы	Сақтар тәуелсіздік үшін қалай күресті?
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты	5.3.2.1 Қазақстан аумағындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтау
Сабақтың мақсаты	Барлығы: Шырақтың парсылармен күрестегі ерлігін түсінеді. Басым бөлігі: Қазақстан территориясындағы ерте көшпелілердің халықаралық сахнадағы орнын анықтайды және картадан көрсете алады Кейбірі: Сақ-парсы қарым-қатынасын деректер арқылы біледі, Шырақтың ерлігіне мінездеме бере алады

Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыты	Педагог әрекеті	Оқушы әрекеті	Бағалау	Ресурс-тар
Сабақтың басы 2 минут 5 минут	Ұйымдастыру кезеңі Сәлемдесу. - Балалар, көңіл-күйлерің қалай? Бүгінгі сабаққа дайындықтарың қалай? Сыныпты топқа бөлу. Ұй тапсырмасын тексеру. Сұрақ-жауап. Сақтар дегеніміз кімдер? Сақтардың қандай батыл билеушілерін білеміз? Сақтарда сыртқы соғыстар болды ма? Сақтар кімдермен соғысты? Сақтар не үшін соғысты? Тәуелсіздік деген не?	Оқушылар өз ойларын ортаға салады. Оқушылар жауаптары арқылы жаңа тақырыпқа көшу	ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап кері байланыс беріп отырады. ҚБ Мадақтау	Қазақ-стан тарихы оқулығы 5-сынып
Жаңа білім 3 минут 7 минут	Миға шабуыл. «Сен білесің бе? Шырақ батыр» анимациялық материалды көрсету. Төмендегі сұрақтарды бейнематериалдан соң беру. Видео кім туралы? Қандай кейіпкерлер бар? Қандай оқиға туралы баяндалған? Бүкіл сыныптық талқылау ұйымдастыру, сол арқылы жаңа сабақтың тақырыбын анықтау. Зерттеу және талдау 1. Тапсырма. Мәтінмен жұмыс І Дарий сақтарға жорығы туралы мәтін таратылады, және келесі тапсырмаларды орындайды 1. І Дарийдің сақтарға жорығының себептерін анықтау. 2. Дарийдің жорығы, Шырақтың ерлігі қандай деректерде кездеседі. 3. Жауға қарсы Шырақтың жалғыз өзі қалайша тойтарыс бергенін түсіндіру.	Оқушылар видеоны тамашалап, сұрақтарға жауап береді, сол арқылы бүгінгі сабақтың тақырыбын, мақсатын анықтайды. Оқушылар видеоны тамашалап, сұрақтарға жауап береді, сол арқылы бүгінгі сабақтың тақырыбын, мақсатын анықтайды. Бағалау критерийі: Видеодағы негізгі ойды анықтау; Мәтінмен жұмыс жасау арқылы Шырақтың ерлігі туралы толық ақпарат алады.	ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап кері байланыс беріп отырады «Ең үздік жауап» ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап кері байланыс беріп отырады	«Сен білесің бе? Шырақ батыр» http://m.android-mafia.ru/video/fScaANKp6Tw Шырақтың ерлігі туралы мәлімет. http://www.ertegi.ru/index.php?id=17&idname=422&-idpg=1

8 минут		Оқушылар берілген тапсырманы топпен бірлесіп орындайды.	«Ең үздік жауап»	Слайд																																	
3 минут	2-тапсырма. Топпен жұмыс. Әр топқа тақырыпқа сай түрлі тапсырмалар беріледі. 1 топқа: Венн диаграммасы; 2 топқа: Сөзжұмбақ; 3 топқа: Кластер. 3-тапсырма Өзіндік жұмыс. «Ақиқат не жалған»	Оқушылар берілген тапсырманы орындап, бір- бірін тексереді.	ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап кері байла- ныс беріп отырады	А3 фор- маттағы үлестір- мелі тап- сырма- лар. Ақпа- рат- тық карточка																																	
	<table><tr><td>Ақпарат</td><td>Ақиқат</td><td>Жалған</td></tr><tr><td>Б.з.б. 519-518 ж. Дарий 700 мың әскермен Сақ жеріне жорық жасады.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Сақтар мен парсылардың арасындағы қарым-қатынасты грек тарихшыларының еңбектері мен парсы жазбаларынан білеміз.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Дарий Кирдің кегін қайтарып, сақтарды бағындыруды көздеді.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Шырақ қарапайым сақ малшысы болды.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Парсылар Шыраққа сенбеді, артынан ермеді.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Сақ көсемі Сқунха болды.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Дарий Александрия қаласын салдырды.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Шырақтың ерлігі туралы грек тарихшысы Полиен жазды.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Шырақ парсыларды сендіру үшін өз денесін пышақпен кесті.</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Дарий сақтарды қырғынға ұшыратып, жеңіске жетті.</td><td></td><td></td></tr></table>				Ақпарат	Ақиқат	Жалған	Б.з.б. 519-518 ж. Дарий 700 мың әскермен Сақ жеріне жорық жасады.			Сақтар мен парсылардың арасындағы қарым-қатынасты грек тарихшыларының еңбектері мен парсы жазбаларынан білеміз.			Дарий Кирдің кегін қайтарып, сақтарды бағындыруды көздеді.			Шырақ қарапайым сақ малшысы болды.			Парсылар Шыраққа сенбеді, артынан ермеді.			Сақ көсемі Сқунха болды.			Дарий Александрия қаласын салдырды.			Шырақтың ерлігі туралы грек тарихшысы Полиен жазды.			Шырақ парсыларды сендіру үшін өз денесін пышақпен кесті.			Дарий сақтарды қырғынға ұшыратып, жеңіске жетті.		
Ақпарат	Ақиқат	Жалған																																			
Б.з.б. 519-518 ж. Дарий 700 мың әскермен Сақ жеріне жорық жасады.																																					
Сақтар мен парсылардың арасындағы қарым-қатынасты грек тарихшыларының еңбектері мен парсы жазбаларынан білеміз.																																					
Дарий Кирдің кегін қайтарып, сақтарды бағындыруды көздеді.																																					
Шырақ қарапайым сақ малшысы болды.																																					
Парсылар Шыраққа сенбеді, артынан ермеді.																																					
Сақ көсемі Сқунха болды.																																					
Дарий Александрия қаласын салдырды.																																					
Шырақтың ерлігі туралы грек тарихшысы Полиен жазды.																																					
Шырақ парсыларды сендіру үшін өз денесін пышақпен кесті.																																					
Дарий сақтарды қырғынға ұшыратып, жеңіске жетті.																																					
Бекіту 7 минут	Сабақты қорытындылау. Wordwall платформасы «Рулетка» әдісі бойынша сұрақ-жауап	Сабақтың тақырыбын қорытындылау	Оқушы- лардың сабақтағы белсенді- ліктеріне қарай ба- ғалау																																		
Кері байланыс 3 минут 1 минут	Кері байланыс Оқушыларға стикерлерді таратып, «Бағдаршам» әдісі - Қиын болды... - Бүгін мен білдім... - Қызықты болды... Үйге тапсырма «Шырақтың ерлігі» тақырыбында 5-6 сөйлемнен тұратын эссе жазу.	Тақырып бойынша не білгендерін, не білгісі келетінін, не қиын болғанын жазады.	Оқушылар бағалау критерий- лерімен өз деңгейле- рін баға- лайды																																		

Қазақтың ұлттық және қозғалыс ойындары

**Кайрат
Тнарбекович
ЖУМАДИЛОВ,**
«Zerde» мектеп-гимна-
зиясының
дене шынықтыру пәні
мұғалімі.
Алматы қаласы.

Оқу мақсаты: 3.3.3.1 қозғалыс әрекеттерін орындау кезінде ағзадағы физикалық өзгерістердің себептері жайлы пікірлесу.

Сабақтың мақсаты: қозғалыс әрекеттерін орындау кезінде ағзадағы физикалық өзгерістердің себептері жайлы пікірлеседі.

Өтілетін орны: спортзал.

Керекті спорт құралдары: доп, ысқырық, стикер және т.б. заттар.

Сабақ бөлімі	Сабақтың мазмұны	Жүктеме мөлшері	Оқушының іс-әрекеті	Ұйымдастырушылық және әдістемелік нұсқаулар
Кіріспе дайындық 13 минут	Сапқа тұрғызу, сәлемдесу, кезекші мәлімет беру, түгендеу. Оқушылардың көңіл күйін білу Техника қауіпсіздігін айту. Сабақтың мақсатын түсіндіру, сабаққа зейін аудару. Бағалау әдісін түсіндіру. Жүру жаттығулары. Жүгіру жаттығулары. Дамыту жаттығулары.	1 1 1 1 1 2 3 3	Сапқа тұру, кезекші мәліметі Мұқият тыңдау Жаттығуды дұрыс орындау	Оқушылардың көңіл күйіне назар аудару. Спорттық киімдерін қадағалау. Бас бармақ арқылы бағалау. Жаттығуларды дұрыс жасауларын ұйымдастыру.
Негізгі 29 минут	Жаңа сабақты түсіндіру. Қазақтың ұлттық ойыны (С, ЖЖ, К, ҚБ) «Арқан тарту». Білім алушылар жұптарға бөлініп, «Арқанға жақында» белгісі бойынша ойыншылар арқанның оң және сол жағына тұрады. «Арқанды ал» екінші белгісі бойынша командалар еңкейіп, арқанды көтереді.	6 3	Мұқият тыңдау. Екі топқа бөліну. Жаттығуды дұрыс орындау.	Мұқият тыңдау, сұрақтар болса қою. Қайталап отыру. Ережеге сай ойнау.

	Мұғалімнің ысқырығынан кейін командалар арқанды өз жағына тартып алуға тырысады. Командалардың бірі арқанды өз жағына тартып алса, онда ол команда жеңімпаз атанады да, тартыс тоқтатылады. «Теңге алу» ойынын спорт зал жағдайына икемдеп ойнау. Бірнеше командалар бірнеше лек түзеп, белгіленген межеге дейін жүгіріп барып, оны айналып жүгіріп кері қайту керек.	3		
	Ойыншының мақсаты — межеге дейін жүгіру барысында шүберекке түйілген тиындарды жинау. Әрбір айналым сайын шүберектер саны және жүгіру қашықтығы өзгертіліп отырады. Тапсырманы тез әрі тиянақты орындаған команда жеңіске жетеді. Сұрақ жауап. Қазақтың ұлттық ойыны.	7 10	Оқушылар сұрақ қояды және жауап береді.	 Түсінбеген сұрақтарын қою. Сұрақтарына жауап беру.
Қортынды 3 минут	Жалпы сапқа тұрғызу Оқушылардың қателерін түзету Оқушыларды бағалау Үйге тапсырма беру Сабақты қорытындылау. Қоштасу.	1 1 1	Сапқа тұру Сабаққа баға беру, бас бармақ арқылы оқушылар сабақты бағалайды	Спорт киімдерін ұмытпау, Қателіктерін көрсету, айту. Қайталау.